

**Έντυπο υλικό
στα Θρησκευτικά
Δ΄ Δημοτικού**

**Ανακαλύπτουμε εικόνες,
πρόσωπα και ιστορίες**

ΤΟΜΟΣ 3ος

Έντυπο προσωρινό υλικό στα Θρησκευτικά Δ' Δημοτικού Ανακαλύπτουμε εικόνες, πρόσωπα και ιστορίες

**Το έντυπο προσωρινό υλικό στα
Θρησκευτικά δημιουργήθηκε με την
ευθύνη της επιτροπής εμπειρογνω-
μόνων του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής
Πολιτικής στο πλαίσιο υλοποίησης
του Υποέργου «Εκπόνηση Προγραμ-
μάτων Σπουδών Πρωτοβάθμιας και
Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και Ο-
δηγών για τον Εκπαιδευτικό «Εργα-
λεία Διδακτικών Προσεγγίσεων» της
Πράξης «ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ (Σχολείο 21ου
αιώνα) – Νέο Πρόγραμμα Σπουδών.
Το παρόν υλικό συνοδεύει το αντί-
στοιχο Πρόγραμμα Σπουδών και
τον Οδηγό Εκπαιδευτικού.**

**Στο έντυπο προσωρινό υλικό για τα
Θρησκευτικά Δ΄ Δημοτικού συνερ-
γάστηκαν με τα μέλη της Επιτροπής
Εμπειρογνωμόνων Δημοτικού οι:**

**Χρηστάκης Νίκογλου,
Εκπαιδευτικός Πρωτοβάθμιας
Εκπαίδευσης, πτυχιούχος & Msc
Θεολογίας**

**Δημήτρης Χαβάτζας,
Εκπαιδευτικός Πρωτοβάθμιας
Εκπαίδευσης**

**Παρασκευή Μυλωνά,
ΜΑ, PhD στην Πρωτοβάθμια
Εκπαίδευση**

**Ιωάννα Βγόντζα,
Εκπαιδευτικός Πρωτοβάθμιας
Εκπαίδευσης**

Σχεδιασμός και μορφοποίηση φακέλου:

Ιωάννα Βγόντζα

Εικόνα εξωφύλλου:

**Χριστίνα Παπαθέου - Δουληγέρη,
από το βιβλίο του Βασίλη Αργυριάδη,
Η κρυψώνα του Θεού, εκδ. Εν Πλω.**

Η αξιολόγηση, η κρίση των προσαρμογών και η επιστημονική επιμέλεια του προσαρμοσμένου βιβλίου πραγματοποιείται από τη Μονάδα Ειδικής Αγωγής του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής.

Η προσαρμογή του βιβλίου για μαθητές με μειωμένη όραση από το ΙΤΥΕ – ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ πραγματοποιείται με βάση τις προδιαγραφές που έχουν αναπτυχθεί από ειδικούς εμπειρογνώμονες για το ΙΕΠ.

**ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ
ΓΙΑ ΜΑΘΗΤΕΣ
ΜΕ ΜΕΙΩΜΕΝΗ ΟΡΑΣΗ**

ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ
ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ**

Φάκελος Μαθήματος

**Έντυπο υλικό
στα Θρησκευτικά Δ' Δημοτικού**

**Ανακαλύπτουμε εικόνες, πρόσωπα
και ιστορίες**

ΤΟΜΟΣ 3ος

**ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ
ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ
«ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»
ΑΘΗΝΑ**

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 5:

Ιεροί τόποι και ιερές πορείες

Σύγχρονοι προσκυνητές στη Βρετανία διασχίζουν ένα διάδρομο υγρής άμμου κουβαλώντας σταυρούς, με προορισμό το Holy Island στην περιοχή του Lindisfarne

Με λίγα λόγια

Τα ταξίδια στη ζωή μας είναι σαν τις γέφυρες, που συνδέουν τις απέναντι όχθες του ποταμού και μας βοηθούν να γνωρίσουμε την άλλη πλευρά του κόσμου που ζούμε.

Τα ταξίδια έχουν ενδιαφέρον όταν στο τέλος τους υπάρχει ένα προορισμός, κάτι σημαντικό, μια γνωριμία, ένας άλλος κόσμος, κάτι άγνωστο που επιθυμούμε τόσο έντονα να γνωρίσουμε.

Έτσι ακριβώς μοιάζει η ζωή μας. Με ένα συνεχές ταξίδι, για να γνωρίσουμε τους άλλους μας αδελφούς. Για να γνωρίσουμε τον Ουράνιο Πατέρα μας.

Ναι! Η ζωή μας είναι ένα υπέροχο ταξίδι. Γεμάτο ομορφιά και περιπέτειες.

Ένα σπουδαίο ταξίδι!

1. Το ταξίδι της ζωής μας

Το τρελοβάπορο

**Βαπόρι στολισμένο βγαίνει στα
βουνά
κι αρχίζει τις μανούβρες «βίρα-μάινα».**

**Την άγκυρα φουντάρει στις
κουκουναριές
φορτώνει φρέσκο αέρα κι απ' τις
δυο μεριές.**

Είναι από μαύρη πέτρα κι είναι απ'
όνειρο
κι έχει λοστρόμο αθώο ναύτη πονηρό.

Από τα βάθη φτάνει τους παλιούς
καιρούς
βάσανα ξεφορτώνει κι
αναστεναγμούς.

Ελα Χριστέ και Κύριε λέω κι απορώ
τέτοιο τρελό βαπόρι τρελοβάπορο.

Χρόνους μας ταξιδεύει δε βουλιάξαμε
χίλιους καπεταναίους τούς αλλάξαμε.

Κατακλυσμούς ποτέ δε λογαριάσαμε
μπήκαμε μέσ' στα όλα και περάσαμε.

Κι έχουμε στο κατάρτι μας βιγλάτορα
παντοτινό τον Ηλιο τον Ηλιάτορα!

Οδυσσέας Ελύτης,
Ο ήλιος ο ηλιάτορας, Ικαρος, 1971

Δραστηριότητες

1. Σε ένα αυτοκόλλητο χαρτί γράψτε το τελευταίο ταξίδι ή εκδρομή που πήγατε και τα δύο δυνατότερα συναισθήματα που σας προκάλεσε: γιατί θέλατε να πάτε; πως αισθανθήκατε όταν επιστρέψατε; Κολλήστε τα χαρτάκια σας στον τοίχο της τάξης, διαβάστε τα, και συζητήστε γιατί οι άνθρωποι μπορεί να ταξιδεύουν ή να νιώθουν την ανάγκη να ταξιδεύουν.
2. Χωριστείτε σε δυάδες και με τον συνοδοιπόρο σας φτιάξτε μια λίστα με πράγματα που χρειάζεστε για να πάτε ένα ταξίδι. Βρείτε τουλάχιστον 10.

Όταν ο δάσκαλος/η δασκάλα σας δώσει το σύνθημα, βρείτε την κοντινότερή σας δυάδα και συγκρίνετε τις λίστες σας. Τι θα προσθέσετε; Τι θα αφαιρέσετε;

3. Ιδεοθύελλα στην τάξη! Τι ευχές δίνουμε σε κάποιον όταν πάει ταξίδι;

4. Συζητήστε στην τάξη: είναι αναγκαίο κάποιος να μετακινηθεί για να ταξιδέψει; Πώς αλλιώς «ταξιδεύει» ο άνθρωπος σήμερα;

Η ζωή μας σαν ταξίδι ανακάλυψης και ωρίμασης

Σαμάντ Μπεχραγκί, Το μαύρο ψαράκι (περίληψη)

Μια φορά κι έναν καιρό, ήταν ένα μαύρο ψαράκι που ζούσε με τη μαμά του σ' ένα ποταμάκι και αποφάσισε να πάει να βρει πού τελειώνει. Ήθελε να ξέρει τι γίνεται στα άλλα μέρη. Όταν όμως το ανακοίνωσε στη μαμά του, εκείνη αντέδρασε και του

ζήτησε να μη φύγει. Το ίδιο και τα άλλα ψάρια. Όταν άκουσαν την επιθυμία του μαύρου ψαριού, αναστατώθηκαν και αντέδρασαν. Μόνο οι φίλοι του το κατάλαβαν και το ξεπροβόδισαν με αγάπη.

Στο μεγάλο του ταξίδι το μαύρο ψαράκι συνάντησε διάφορα πλάσματα, άλλα εχθρικά κι επικίνδυνα, άλλα φιλικά που το φρόντισαν και το βοήθησαν. Έζησε πολλές περιπέτειες σ' αυτό το μακρύ ταξίδι μέχρι τη θάλασσα, περιπέτειες που ενέπνευσαν και τις επόμενες γενιές...

Ευγενία Φακίνου, Το μεγάλο ταξίδι του Μελένιου (περίληψη)

Ο Μελένιος μαζί με χιλιάδες άλλα Ντενεκεδάκια ζουν κλειδωμένα σε μια σκοτεινή αποθήκη, αποκλεισμένα από τον έξω κόσμο. Όταν μια μέρα ο Μελένιος μαθαίνει για την ύπαρξη της Ντενεκεδούπολης, μιας πολιτείας όπου ζουν ελεύθερα Ντενεκεδάκια, αισθάνεται την επιθυμία

να φύγει. Το μεγάλο ταξίδι όμως κρύβει πολλούς κινδύνους. Μέσα από αυτό το ταξίδι θα γνωρίσει νέες πολιτείες, θα φοβηθεί, θα νιώσει μοναξιά, αλλά θα φτάσει στον στόχο του πιο δυνατός από πριν.

Δραστηριότητα

1. Γράψτε για το ταξίδι του αγαπημένου σας ήρωα ή της αγαπημένης σας ηρωίδας. Το ταξίδι αυτό ήταν κυριολεκτικό, δηλαδή πήγαν κάπου; Μήπως έκανε και άλλο ένα ταξίδι, αόρατο, μέσα στην ψυχή και στο μυαλό του/της; Έμαθε; Έγινε καλύτερος/η;

Το ευλογημένο καράβι

«Πού πας καραβάκι,
με τέτοιον καιρό,
σε μάχεται η θάλασσα,
δεν τη φοβάσαι;

Ανέμοι σφυρίζουν
και πέφτει νερό,
που πας καραβάκι,
με τέτοιον καιρό;»

«Για χώρα πηγαίνω
πολύ μακρινή,
θα φέξουνε φάροι
πολλοί να περάσω,

βοριάδες, νοτιάδες
θα βρω, μα θα φτάσω
με πρίμο αγεράκι,
μ' ακέριο πανί».

**«Κι οι κάβοι αν σου στήσουν
τη νύχτα καρτέρι,
επάνω σου αν σπάσει
το κύμα, θεριό,

και πάρει τους ναύτες
και τον τιμονιέρη;
Που πας караβάκι,
με τέτοιον καιρό;»**

**«Ψηλά στο εκκλησάκι
του βράχου, που ασπρίζει,
για μένα έχουν κάμει
κρυφή λειτουργία**

**ορθός ο Χριστός
το τιμόνι μου αγγίζει,
στην πλώρη μου στέκει
η Παρθένα Μαρία.**

Ζαχαρίας Παπαντωνίου

Κ. Π. Καβάφης

Κ. Π. Καβάφης

Ιθάκη (απόσπασμα)

Σα βγεις στον πηγαιμό για την Ιθάκη,
να εύχεσαι νάναι μακρύς ο δρόμος,
γεμάτος περιπέτειες, γεμάτος
γνώσεις.
Τους Λαιστρυγόνας και τους
Κύκλωπας,

τον θυμωμένο Ποσειδώνα μη
φοβάσαι,
τέτοια στον δρόμο σου ποτέ σου
δεν θα βρεις,
αν μέν' η σκέψις σου υψηλή,
αν εκλεκτή
συγκίνησις το πνεύμα και το σώμα
σου αγγίζει.

Πάντα στον νου σου νάχεις την Ιθάκη.
Το φθάσιμον εκεί είν' ο προορισμός
σου.

Αλλά μη βιάζεις το ταξείδι διόλου.
Καλλίτερα χρόνια πολλά να
διαρκέσει·
και γέρος πια ν' αράξεις στο νησί,
πλούσιος με όσα κέρδισες στον
δρόμο,
μη προσδοκώντας πλούτη να σε
δώσει η Ιθάκη.

Δραστηριότητες

1. Στο «ευλογημένο καράβι» ο ποιητής κάνει όντως διάλογο με ένα καράβι; Ή το καράβι είναι συμβολισμός κάποιου άλλου πράγματος; Ποιου; Γιατί ο Ζ. Παπαντωνίου να διάλεξε άραγε το καράβι και όχι κάποιο άλλο αντικείμενο;
2. Φτιάξτε από χαρτόνι ένα καραβάκι όπως το φαντάζεστε να είναι στο δικό σας ταξίδι: ζωγραφίστε, κολλήστε, γράψτε επάνω του λέξεις που σας εκφράζουν...
3. Σε ποια ιστορία αναφέρεται ο Καβάφης; Πού έχετε ξανακούσει για τους Λαιστρυγόνες, τους Κύκλωπες και τον Ποσειδώνα;

Βρείτε και διαβάστε την εικονογραφημένη έκδοση του ποιήματος!

4. Ο Καβάφης χρησιμοποιεί λέξεις και εκφράσεις που κρύβουν ένα βαθύτερο νόημα. Τι σημαίνουν για τον ποιητή οι παρακάτω λέξεις:

- η Ιθάκη,
- οι Λαιστρυγόνες και οι Κύκλωπες,
- το ταξίδι,
- τα πλούτη.

5. Ακούστε τα τραγούδια: «Ταξίδι για να σε βρω» και «Ο Προσκυνητής».

- Τι μπορεί να ψάχνει να βρει ο τραγουδιστής; Είναι εύκολο;
- Ακούστε το τραγούδι δεύτερη

**φορά. Σηκωθείτε όρθιοι και
αναπαραστήστε με παντομί-
μα τα όσα λέει ο ταξιδιώτης.**

2. Ταξίδια με ένα σπουδαίο σκοπό

Από την Παλαιά Διαθήκη

Αναζητώντας πατρίδα με οδηγό τον Θεό

Στην πόλη Χαρράν, στη Μεσοποταμία, ζούσε ο Αβραάμ και η γυναίκα του η Σάρρα. Και οι δύο είχαν γεράσει, αλλά δεν είχαν αποκτήσει παιδιά.

Ο Θεός είπε στον Αβραάμ: «Φύγε από τη χώρα σου! Άφησέ τα όλα πίσω: το σπίτι σου, τους συγγενείς σου και τους φίλους σου. Πήγαινε σε μια χώρα που θα σου δείξω εγώ. Θα γίνεις εσύ ο γενάρχης ενός μεγάλου έθνους και θα σε ευλογήσω».

Ο Αβραάμ έκανε όπως του είπε ο Θεός. Πήρε μαζί του τη γυναίκα του τη Σάρρα, τον ανιψιό του τον Λωτ

και ξεκίνησαν. Πήραν μαζί τους όλα τους τα υπάρχοντα. Ακόμη και τα ζώα, καθώς και τους άντρες που τα φρόντιζαν. Ξεκίνησαν για τη Χαναάν. Το ταξίδι κράτησε πολύ. Όταν έφτασαν στη Χαναάν, είπε ο Θεός στον Αβραάμ: «Αυτή τη χώρα θα τη δώσω σ' εσένα και στους απογόνους σου». Ο Αβραάμ έχτισε τότε στον τόπο όπου είχε μιλήσει με τον Θεό ένα θυσιαστήριο και τον ευχαρίστησε.

Από εκεί προχώρησε προς τα βουνά, ανατολικά της Βαιθήλ. Στο μέρος που κατασκηνώσε έκτισε ακόμη ένα θυσιαστήριο για τον Θεό. Έπειτα συνέχισε την πορεία του προς τον νότο, στη γη Χαναάν.

Γένεση12

Δραστηριότητες

- 1. Είναι εύκολο, αναμενόμενο ή και λογικό να εγκαταλείπει κανείς τον τόπο και το σπίτι του τόσο πρόθυμα όσο έκανε ο Αβραάμ;**
 - Τι τον έπεισε ότι αυτό ήταν κάτι που έπρεπε να κάνει;
 - Το έκανε μόνο για τον εαυτό του, ή σκεφτόταν και κάποιους άλλους;
- 2. Φτιάξτε δύο ομάδες: η μία θα είναι ο Αβραάμ το βράδυ πριν φύγει από τη Χαρράν και η άλλη η φωνή της συνείδησης του Αβραάμ. Σε κάθε αμφιβολία που θα λέει η φωνή της συνείδησης, ο Αβραάμ θα έχει**

μια απάντηση. Ποιος θα υπερισχύσει στο τέλος;

3. Τι ήταν το πρώτο πράγμα που έχτιζε ο Αβραάμ στους τόπους που εγκαταστάθηκε; Από την αρχαία εποχή μέχρι σήμερα, τι χτίζουν οι άνθρωποι μόλις εγκαθίστανται κάπου; Ποια κτίρια είναι στο κέντρο των χωριών ή πόλεων;

Ταξιδεύοντας προς τη Γη της Επαγγελίας

Η Έξοδος

Ο Μωυσής και ο Ααρών παρουσιάστηκαν στον Φαραώ ζητώντας του, στο όνομα του Θεού, να επιτρέψει στους Ισραηλίτες να αναχωρήσουν

από την Αίγυπτο. Εκείνος εξαγριωμένος όχι μόνο δεν τους το επέτρεψε, αλλά αύξησε τις καταναγκαστικές τους εργασίες. Τότε συνέβη μια σειρά από καταστροφές που έπληξαν άγρια τη χώρα, οι γνωστές «δέκα πληγές του Φαραώ». Παρ' όλα αυτά η καρδιά του Φαραώ παρέμενε σκληρή σαν πέτρα...

Όταν οι καταστροφές έγιναν δυσβάστακτες, ο Φαραώ αποφάσισε επιτέλους να αφήσει τους Ισραηλίτες να φύγουν. Αφού πήραν ότι μπορούσαν μαζί τους, καθώς και τα ζώα τους, ξεκίνησαν. Μπροστά πήγαινε ο Μωυσής με τον Ααρών και πίσω ακολουθούσε ο λαός.

Ολόκληρος ο λαός σχημάτισε μια πομπή από πολλές χιλιάδες ανθρώπους. Με τα πρόβατα, τα κατσίκια και τα βόδια τους, πήραν τον δρόμο

μέσα από την έρημο, με κατεύθυνση προς την Ερυθρά Θάλασσα.

Όμως πιο μπροστά κι απ' τον λαό κι από τον Μωυσή προχωρούσε ο ίδιος ο Θεός τη μέρα μέσα σε μια στήλη νεφέλης για να τους δείχνει το δρόμο και τη νύχτα μέσα σε στήλη φωτιάς για να τους φωτίζει.

Έξοδος 5-13

Η διάβαση της Ερυθράς θάλασσας

Όταν η Αίγυπτος έμεινε χωρίς Ισραηλίτες, ο Φαραώ μετάνιωσε που τους άφησε να φύγουν. Είπε στους αξιωματούχους του: «Δεν έπρεπε να υποχωρήσω! Τώρα δεν έχουμε πια κανέναν για να μας κάνει όλες τις βαριές δουλειές». Γι' αυτό και ο Φαραώ σκέφτηκε να φέρει πάλι πίσω με τη βία τους Ισραηλίτες. Έξεψε τις

**άμαξές του, πήρε μαζί του τους πο-
λεμιστές του και καταδίωξε τους Ισ-
ραηλίτες.**

Έξοδος 14, 5-6

**Ο λαός του Ισραήλ είδε κιόλας από
μακριά ένα μεγάλο σύννεφο σκόνης:
ο Φαραώ και οι στρατιώτες του έρχο-
νταν ξοπίσω τους. Τότε τους κυρίεψε**

μεγάλος φόβος κι άρχισαν να φωνάζουν στον Μωυσή: «Τι ήταν αυτό που μας έκανες να μας βγάλεις από την Αίγυπτο; Γιατί μας έφερες να πεθάνουμε εδώ στην έρημο;».

Ο Μωυσής απάντησε στον λαό: «Μη φοβόσαστε! Ο Κύριος θα πολεμήσει για σας». Άπλωσε το χέρι του με το ραβδί πάνω από τη θάλασσα. Ο Θεός έστειλε ένα δυνατό άνεμο, τα νερά υποχώρησαν και φάνηκε ο βυθός. Τα νερά χωρίστηκαν στα δύο και σχημάτιζαν τείχος δεξιά και αριστερά. Οι Ισραηλίτες πέρασαν από μέσα, πατώντας σε στεριά.

Όταν ο Φαραώ και οι στρατιώτες του είδαν αυτό που έγινε, τους καταδίωξαν και τους ακολούθησαν μέσα στη θάλασσα. Όταν όμως οι Ισραηλίτες είχαν πια περάσει τη θάλασσα και πήγαν απέναντι, ο Μωυσής

άπλωσε πάλι το χέρι του πάνω από τη θάλασσα και αυτή ξαναγύρισε στη θέση της. Όλοι οι Αιγύπτιοι πνίγηκαν.

Έτσι, σώθηκαν οι Ισραηλίτες.

Όλος ο λαός δόξασε τον Θεό ψάλλοντας έναν ύμνο:

Στον Κύριο θα ψάλω: κέρδισε

νίκη λαμπρή και ένδοξη·

άλογα και καβαλάρηδες

στη θάλασσα τους έριξε.

Ο Κύριος είναι η δύναμή μου

κι αυτόν υμνώ·

εκείνος μ' έσωσε.

Αυτός είν' ο Θεός μου,

θα τον δοξολογώ·

και του πατέρα μου ο Θεός,

θα τον εγκωμιάζω.

... Θα βασιλεύεις, Κύριε, παντοτινά

στους αιώνες τους ατελείωτους.

Τότε η αδερφή του Μωυσή, η Μαριάμ, πήρε στο χέρι της το τύμπανο και άρχισε να ψέλνει κι αυτή τον ύμνο στον Θεό. Όλες οι γυναίκες την ακολούθησαν με τύμπανα στον χορό.

Ήταν όλοι τόσο χαρούμενοι κι ευτυχισμένοι που ο Θεός τούς έβγαλε από την Αίγυπτο και τους έσωσε.

Έξοδος 14-15

Η πορεία στην έρημο

Οι Ισραηλίτες συνέχισαν τον δρόμο τους στην έρημο. Μετά από μερικές εβδομάδες, τελείωσαν όλες οι τροφές που είχαν πάρει μαζί τους. Ο λαός άρχισε τα παράπονα: «Καλύτερα να μέναμε στην Αίγυπτο! Εκεί είχαμε άφθονο το κρέας και χορταίναμε το ψωμί. Εδώ στην έρημο, όμως, θα πεθάνουμε όλοι από την πείνα!»

Μίλησε τότε ο Θεός στον Μωυσή και του είπε: «Άκουσα τα παράπονα των Ισραηλιτών. Πες τους λοιπόν ότι το βράδυ θα φάνε κρέας και το πρωί

θα χορτάσουν ψωμί. Έτσι θα μάθουν ότι εγώ είμαι ο Κύριος ο Θεός τους».

Το βράδυ ήρθε ένα σμήνος από ορτύκια και σκέπασε το στρατόπεδο. Οι Ισραηλίτες τα έπιασαν εύκολα, τα έψησαν και τα έφαγαν. Όταν το άλλο πρωί ξύπνησαν, το έδαφος τριγύρω τους ήταν σκεπασμένο με κάτι λεπτό σαν πάχνη. Όλοι ρωτούσαν: «Τι είναι αυτό;». Ο Μωυσής τους είπε: «Αυτό είναι το ψωμί που σας δίνει ο Θεός να φάτε. Ο Θεός διέταξε να μαζεύετε απ' αυτό, καθένας όσο χρειάζεται για μία μέρα. Κανένας δεν θα κρατήσει απ' αυτό για την άλλη μέρα. Αύριο θα υπάρχει πάλι ψωμί από τον ουρανό».

Οι Ισραηλίτες ονόμασαν αυτό που μάζευαν «μάννα». Όλοι μάζευαν απ' αυτό, καθένας ανάλογα με τις ανάγκες του. Μερικοί που δεν άκουσαν

τον Μωυσή και φύλαξαν και για την άλλη μέρα, είδαν ότι σκουλήκιασε και βρώμισε.

Δεν χρειαζόταν να το φυλάξουν: κάθε μέρα ερχόταν καινούριο μάννα στο έδαφος. Ήταν άσπρο και η γεύση του ήταν σαν γλύκισμα από μέλι.

Έξοδος 16

Οι Ισραηλίτες συλλέγουν μάννα στην έρημο, Nicolas Poussin, 1638.

Οι Ισραηλίτες συνέχισαν την πορεία τους στην έρημο και έφτασαν σε μια περιοχή που δεν είχε καθόλου νερό. Άρχισαν πάλι τα παράπονα στον Μωυσή: «Δώσε μας νερό να πιούμε», του φώναζαν. Τότε ο Μωυσής προσευχήθηκε στον Κύριο και εκείνος του απάντησε: «Προχώρα μπροστά από τον λαό, πάρε μαζί σου τους πρεσβύτερους των Ισραηλιτών, πάρε στο χέρι και το ραβδί σου με το οποίο χτύπησες τον Νείλο και πήγαινε. Εγώ θα βρίσκομαι εκεί πριν από σένα, πάνω στον βράχο, στο όρος Χωρήβ. Χτύπα τον βράχο και θα βγει από κει νερό για να πιει ο λαός».

Έτσι οι Ισραηλίτες, παρά την απιστία τους στη δύναμη του Θεού, χόρτασαν νερό.

Έξοδος 17, Αριθμοί 20

Δραστηριότητες

1. Διαβάστε την ιστορία της Εξόδου των Ισραηλιτών από την Αίγυπτο.
2. Χωριστείτε σε 5 ομάδες και παραταχθείτε στη σειρά (Έξοδος, Διάβαση Ερυθράς Θάλασσας, τραγούδια και ύμνοι, η πορεία στην έρημο, νερό στην έρημο)
3. Κάθε ομάδα κάνει μια σιωπηλή παντομίμα της σκηνής της. Όταν περάσει από μπροστά ο δάσκαλος/η δασκάλα σας, βάλτε ήχο στη σκηνή σας!

Δραστηριότητες

1. Παρατηρήστε τον χάρτη της Εξόδου: 40 χρόνια περιπλανιόντουσαν οι Ισραηλίτες στην έρημο! Σκεφτείτε όλοι μαζί και σημειώστε στον χάρτη πού έγιναν τα τρία σημαντικότερα γεγονότα του ταξιδιού:
 - Το Πάσχα (1)
 - Οι 10 εντολές (2)
 - Η Κιβωτός της Διαθήκης (3)
2. Τι ξέρετε για αυτά τα γεγονότα; Έχουν σημασία στη ζωή μας σήμερα;

- 1.** Παραλιακή λεωφόρος
- 2.** Πιθώμ
- 3.** έρημος Σουρ
- 4.** Κάδη
- 5.** π. Νείλος
- 6.** Μερά
- 7.** έρημος Σινά
- 8.** Κόλπος Σουέζ
- 9.** Σινά / Χωρήβ
- 10.** Κόλπος Άκαμπα
- 11.** Αμμών
- 12.** Μωάβ
- 13.** Εδώμ
- 14.** Γασιών Γαβέρ
- 15.** Μαδιάν

Μεσόγειος Θάλασσα

ΧΑΝΑΑΝ

Ιεριχώ

Ραμεσσή

1

11

12

2

3

4

13

ΑΙΓΥΠΤΟΣ

6

7

14

5

8

9

10

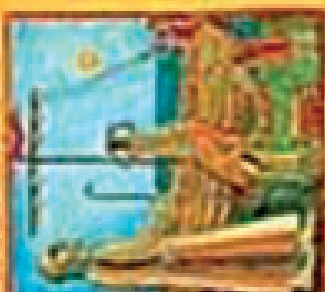
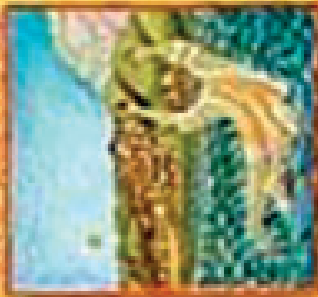
15

Ερυθρά
Θάλασσα

Το ταξίδι του Ιωνά

Δραστηριότητα

1. Κοιτάξτε προσεκτικά την παρακάτω (σελ. 41) αφίσα του John Augustus Swanson:
 - Τι βλέπετε; Ποια ιστορία μπορεί να είναι;
 - Τι δεν καταλαβαίνετε μόνο από την εικόνα;
 - Τι άλλο θα θέλατε να μάθετε για την ιστορία;

THE GREAT FISH

THE GREAT FISH

Ο Ιωνάς ήταν ένας ευσεβής άντρας. Κάποια μέρα ο Θεός τού είπε: «Σήκω να πας στη Νινευή, τη μεγάλη πόλη. Εκεί να πεις στους κατοίκους ότι θα τους τιμωρήσω, γιατί είδα πόσο

κακοί είναι». Ο Ιωνάς όμως φοβήθηκε να πάει στη Νινευή και δεν υπάκουσε. Πήγε σε ένα παραθαλάσσιο μέρος, βρήκε ένα πλοίο που πήγαινε προς την αντίθετη κατεύθυνση. Ήθελε να ξεφύγει από τον Θεό.

Ανεμοστρόβιλος όμως σηκώθηκε στη θάλασσα. Οι ναύτες τρόμαξαν και ζητούσαν τη βοήθεια του Θεού. Και για να ελαφρώσουν το πλοίο έριχναν το φορτίο του στη θάλασσα.

Νωρίτερα ο Ιωνάς είχε κατεβεί στο αμπάρι του πλοίου και κοιμόταν βαθιά. Ο πλοίαρχος τον πλησίασε και του είπε: «Σήκω και παρακάλεσε τον Θεό σου να μας βοηθήσει· ίσως μας λυπηθεί και σωθούμε».

Ο Ιωνάς όμως είπε: «Ο Θεός δεν θα με ακούσει. Εγώ φταίω για όλα. Δεν υπάκουσα στην εντολή του και ήθελα να ξεφύγω απ' αυτόν. Τότε

έστειλε ο Θεός τη θαλασσοταραχή. Πάρτε με και ρίξτε με στη θάλασσα, κι αυτή θα ησυχάσει.

Οι ναύτες δεν ήθελαν να το κάνουν αυτό. Η θαλασσοταραχή όμως γινόταν ολοένα και χειρότερη. Τότε άρχισαν να προσεύχονται στον Θεό: «Αχ, Κύριε, μη μας τιμωρήσεις, επειδή θα ρίξουμε αυτόν τον άνθρωπο στη θάλασσα. Εσύ, Κύριε, εκείνο που θέλεις το κάνεις». Έπειτα σήκωσαν τον Ιωνά και τον πέταξαν στη θάλασσα. Κι αμέσως η θαλασσοταραχή σταμάτησε.

Τότε ένα μεγάλο ψάρι κατάπιε τον Ιωνά. Κι έμεινε ο Ιωνάς μέσα στην κοιλιά του ψαριού τρία μερόνυχτα. Από κει προσευχήθηκε στον Θεό. Τότε το ψάρι κολύπησε προς την ακτή και έβγαλε τον Ιωνά στη στεριά.

Για δεύτερη φορά είπε ο Θεός

στον Ιωνά; «Σήκω να πας στη Νινευή. Εκεί να πεις στους ανθρώπους ότι θα τους τιμωρήσω».

Αυτή τη φορά ο Ιωνάς υπάκουσε. Πήγε στο κέντρο της πόλης και φώναξε: «Τρεις μέρες ακόμα, κι η Νινευή θα καταστραφεί!». Τότε οι κάτοικοι της Νινευή τρόμαξαν. Φόρεσαν πένθιμα ρούχα και προσευχήθηκαν στον Θεό να τους γλιτώσει. Σταμάτησαν τις κακές και άδικες πράξεις τους.

Όταν είδε ο Θεός πως οι Νινευίτες άφησαν την κακία τους αποφάσισε να μην καταστρέψει την πόλη. Ο Ιωνάς όμως κάθισε μπροστά στην πόλη και περίμενε να την καταστρέψει ο Θεός. Όταν όμως δε συνέβη τίποτε, ο Ιωνάς οργίστηκε και είπε στον Θεό: «Καλά έλεγα εγώ ότι αλλάζεις εύκολα γνώμη. Έχεις πολύ

μεγάλη υπομονή με τους ανθρώπους και είσαι πάντα πρόθυμος να αναστείλεις την τιμωρία τους. Γι' αυτό δεν ήθελα από την αρχή να πάω στη Νινευή».

Κι ο Θεός τού αποκρίθηκε: «Είναι σωστό να θυμώνεις, Ιωνά;».

Ο Ιωνάς ήθελε να φτιάξει ένα στέγαστρο και να καθίσει από κάτω. Ο Θεός πρόσταξε τότε να φυτρώσει ένα φυτό, και να ψηλώσει γρήγορα πάνω από το κεφάλι του Ιωνά να του κάνει σκιά. Ο Ιωνάς χάρηκε πάρα πολύ γι' αυτό το φυτό. Νωρίς, την άλλη μέρα το πρωί, ένα σκουλήκι άρχισε να τρώει τις ρίζες του φυτού, κι έτσι αυτό ξεράθηκε. Όταν βγήκε ο ήλιος, το κεφάλι του Ιωνά έκαιγε κι αυτός ένιωθε εξαντλημένος. Παραπονέθηκε, λοιπόν, στον Θεό.

Ο Θεός τότε τον ρώτησε: «Είναι

σωστό να θυμώνεις, Ιωνά, εξαιτίας αυτού του φυτού; Εσύ ούτε κοπιάσες γι' αυτό το φυτό ούτε το φρόντισες για να μεγαλώσει. Κι όμως λυπήθηκες γι' αυτό. Εγώ δεν έπρεπε να λυπηθώ για τη Νινευή, μια πόλη τόσο μεγάλη, να λυπηθώ τους ανθρώπους της και να μην τους αφήσω να πεθάνουν;».

Ιωνάς 1-4

Δραστηριότητα

1. Η ιστορία του Προφήτη Ιωνά έκανε μεγάλη εντύπωση σε όλες τις χώρες και τους ανθρώπους που την έμαθαν! Αναζητήστε εικονογραφήσεις της ιστορίας αυτής από διάφορους λαούς και δείτε όλοι μαζί τις ομοιότητες και διαφορές. Για παράδειγμα:

Ορθόδοξη εικόνα

Περσικό Κοράνιο

2. Από την Καινή Διαθήκη

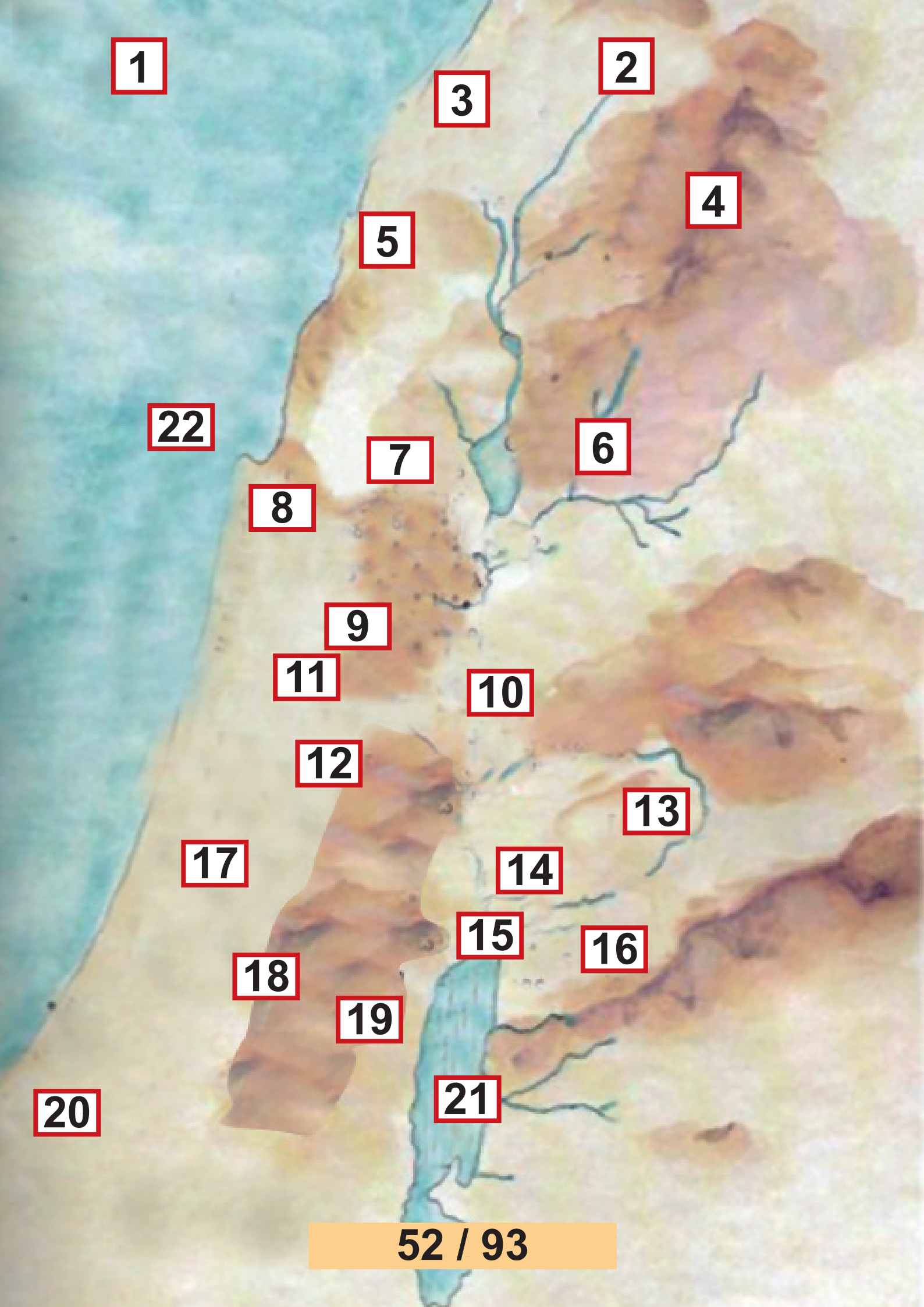
Τα ταξίδια του Ιησού

Όταν έμαθε ο Ιησούς πως συνέλαβαν τον Ιωάννη, έφυγε για τη Γαλιλαία. Εγκατέλειψε όμως τη Ναζαρέτ και πήγε κι έμεινε στην Καπερναούμ, πόλη που βρίσκεται στις όχθες της λίμνης, στην περιοχή των φυλών Ζαβουλών και Νεφθαλείμ.

Ματθαίος 4, 12-13

Δραστηριότητα

1. Διαβάστε τα αποσπάσματα της Καινής Διαθήκης που ακολουθούν και σημειώστε τα μέρη από τα οποία πέρασε ο Ιησούς.
2. Με ποια μέσα μπορεί να έκανε τα ταξίδια του ο Ιησούς με τους μαθητές του; Σε ποιες γεωγραφικές και κλιματικές συνθήκες; Τι εφόδια θα τους ήταν απαραίτητα για να ταξιδεύουν; Γράψτε ή παίξτε θεατρικά μία σκηνή στην οποία ο Ιησούς και οι μαθητές του προετοιμάζουν το επόμενο ταξίδι τους.

1

2

3

4

5

6

22

7

8

9

11

10

12

13

17

14

18

15

16

19

21

20

- 1. ΧΑΡΤΗΣ ΤΗΣ ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΗΣ**
- 2. όρος Λίβανος 3. Σιδών**
- 4. όρος Χερμών 5. Τύρος**
- 6. ΘΑΛΑΣΣΑ ΤΗΣ ΓΑΛΙΛΑΙΑΣ**
- 7. όρος Θαβώρ 8. Όρος Κάρμηλος**
- 9. όρος Γελβουέ 10. Ποταμός Ιορδάνης**
- 11. Σαμάρεια 12. όρος Γαριζίν**
- 13. Ραββάθ 14. Γάλγαλα**
- 15. Ιεριχώ 16. όρος Νεβώ**
- 17. πεδιάδα της Φιλισταίας**
- 18. Ιερουσαλήμ 19. Βηθλεέμ 20. Γάζα**
- 21. ΝΕΚΡΑ ΘΑΛΑΣΣΑ**
- 22. ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ ΘΑΛΑΣΣΑ**

Ο Ιησούς περιόδευε όλη τη Γαλιλαία [...]

Ματθαίος 4, 23

Ο Ιησούς άφησε τον τόπο εκείνο κι αναχώρησε για την περιοχή της Τύρου και της Σιδώνας.

Ματθαίος 15, 21

Πάλι έφυγε ο Ιησούς από την περιοχή της Τύρου και της Σιδώνας και ήρθε στη λίμνη της Γαλιλαίας, περνώντας μέσα από την περιοχή της Δεκάπολης.

Μάρκος 7, 31

Πηγαίνοντας ο Ιησούς προς την Ιερουσαλήμ, περνούσε ανάμεσα από τη Σαμάρεια και τη Γαλιλαία.

Λουκάς 17, 11

Όταν ο Ιησούς ταξίδεψε
στη λίμνη της Γεννησαρέτ,
συνάντησε τα αδέρφια
Σίμωνα και τον Ανδρέα,
που ήταν ψαράδες.
Αυτοί άφησαν τα δίχτυα
και ακολούθησαν τον Ιησού.
Έγιναν έτσι από ψαράδες ψαριών,
ψαράδες ψυχών!

Τα ταξίδια του Αποστόλου Παύλου

Ο γνωστότερος και πιο ξεχωριστός ταξιδευτής της Καινής Διαθήκης είναι ο Απόστολος Παύλος. Γεννημένος Εβραίος, ο Σαούλ, που εχθρευόταν πολύ τους Χριστιανούς, έζησε ένα μεγάλο θαύμα στη Δαμασκό όπου του φανερώθηκε ο Θεός. Από τότε, ο αλλαγμένος πλέον Παύλος κήρυττε την αγάπη Του όπου βρισκόταν. Μορφωμένος και γνώστης της Ελληνικής γλώσσας, ο Παύλος μίλησε για τον Θεό σε διάφορες πόλεις και λαούς στις τρεις του περιοδείες. Η δράση του άγγιξε τόσους πολλούς ανθρώπους, που η Εκκλησία τον ονόμασε ισαπόστολο, δηλαδή ίσο σε αξία με τους ίδιους τους μαθητές του Χριστού!

Δεν ήταν μόνο με τα λόγια που

μιλούσε ο Παύλος στις καρδιές και το μυαλό των ανθρώπων, αλλά και με τις Επιστολές, τα γράμματά του. Έστειλε γραπτά βοήθεια και συμβουλές στους νεοφώτιστους Χριστιανούς που είχε επισκεφθεί, για να βοηθήσει να στερεωθεί σωστά η πίστη τους.

Ακόμη και όταν η χριστιανική πίστη επικράτησε, το παράδειγμα του Παύλου φώτιζε πολλούς αφοσιωμένους χριστιανούς που γίνονταν ιεραπόστολοι και ταξίδευαν στα πέρατα της οικουμένης για να μεταφέρουν στους λαούς το μήνυμα της Αγάπης. Σήμερα, η Ορθόδοξη Εκκλησία συνεχίζει τις προσπάθειές της να μιλάει αλλά και να δείχνει έμπρακτα την αγάπη στους λαούς του Κόσμου.

ΠΕΡΙΟΔΕΙΕΣ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΠΑΥΛΟΥ

1η Περιοδεία **2η Περιοδεία** **3η Περιοδεία** **Πορεία για την πρώτη φυλάκιση στη Ρώμη**

Πιθανή

διαδρομή

1η Περιοδεία

2η Περιοδεία

3η Περιοδεία

1	Σελεύκεια	1	Ιερουσαλήμ	1	Πτολεμαΐδα
2	Σαλαμίνα	2	Καισάρεια	2	Πάφος
3	Πάφος	3	Σελεύκεια	3	Πάταρα
4	Αττάλεια	4	Αντιόχεια	4	Τραλλείς
5	Πέργη	5	Δέρβη	5	Άσσος
6	Αντιόχεια	6	Ικόνιο	6	Τρωάς
7	Ικόνιο	7	Αντιόχεια	7	Νεάπολη
8	Λύστρα	8	Αμφίπολη	8	Θεσσαλονίκη
9	Δέρβη	9	Απολλωνία	9	Βέροια
		10	Θεσσαλονίκη	10	Λάρισα

- 1 Σάμος
- 2 Γόρτυς
- 1 Ιερουσαλήμ
- 2 Καισάρεια
- 3 Πτολεμαΐδα
- 4 Τύρος
- 5 Σιδώνα
- 6 Πάταρα
- 7 Γόρτυς
- 8 Ρώμη

- 11 Βέροια
- 12 Αθήνα
- 13 Κόρινθος
- 14 Κεχραιές
- 15 Τραλλείς
- 16 Κνίδος

- 11 Κεχραιές
- 12 Τραλλείς
- 13 Έφεσος
- 14 Λαοδίκεια
- 15 Κολοσσές
- 16 Λύστρα
- 17 Δέρβη
- 18 Ταρσός
- 19 Αντιόχεια

Δραστηριότητα

- 1. Μοιάζουν οι σύγχρονοι ιεραπόστολοι με τον ταξιδευτή Παύλο; Βρείτε ιστορίες τους και συγκρίνετέ τις με αυτήν του Παύλου. Τι κάνουν ίδιο; Τι διαφορετικό;**

Το ταξίδι δύο εθελοντών στην Αφρική

Δύο νεαρά αδέλφια, η Μαριλένα και ο Κωνσταντίνος Μαραγκός, αποφάσισαν να ταξιδέψουν στην Ουγκάντα με σκοπό να προσφέρουν βοήθεια σε άτομα όλων των ηλικιών, έχοντας στο επίκεντρο την εκπαίδευση.

Όπως λένε και οι ίδιοι, το ταξίδι

αυτό είναι μια καθαρά προσωπική πρωτοβουλία μιας ομάδας που ίδρυσαν οι ίδιοι. Η δράση τους δεν είναι χρηματοδοτούμενη, αλλά βασίστηκε στους ατομικούς πόρους των μελών της ομάδας. Έμπνευσή τους αποτέλεσε ο πατήρ Αντώνιος που βρίσκεται τα τελευταία δέκα χρόνια στην Ουγκάντα και έχει υπό την εποπτεία του τέσσερις ενορίες με σχολείο και ορφανοτροφείο.

«Ταξιδεύουμε συχνά με την αδελφή μου. Τα τελευταία χρόνια είχαμε επαφή με τον πατέρα Αντώνιο και σκεφτήκαμε ότι τώρα ήταν η κατάλληλη στιγμή να τολμήσουμε αυτό το ταξίδι. Κλείσαμε τα εισιτήρια και σκεφτήκαμε πως θα μπορούσαμε να βοηθήσουμε με ουσιαστικό τρόπο αυτούς τους ανθρώπους», λέει ο Κωνσταντίνος Μαραγκός.

Λίγες μέρες πριν από το μεγάλο ταξίδι τους προς την Αφρική, ο Κωνσταντίνος και η Μαριλένα συγκέντρωσαν σε ειδική εκδήλωση δώρα μικρής αξίας, όπως μολύβια, στυλό, ξύστρες, χάρτες, χάρακες και τετράδια, προκειμένου να τα δώσουν σε μικρούς μαθητές. Δύσκολα όμως μπορούσαν να φανταστούν ότι ένα παιδί του νηπιαγωγείου ή του δημοτικού θα έκανε υπόκλιση ευχαριστώντας αυτούς τους ανθρώπους για δώρα μικρής αξίας. «Μαθητές έμειναν έκπληκτοι όταν τους δείξαμε πως μπορούν να ξύνουν το μολύβι τους με μια ξύστρα και όχι με το μαχαίρι όπως είχαν μάθει να κάνουν», σημειώνει η Μαριλένα.

Τα δύο αδέρφια είχαν την ευκαιρία να αντιληφθούν ότι οι μαθητές της Ουγκάντα έχουν τις ίδιες ανησυχίες

**για το μέλλον τους με τα αντίστοιχα
παιδιά στην Ελλάδα, αλλά δυστυ-
χώς δεν έχουν τις ίδιες ευκαιρίες.**

Είδηση στις 26/7/2016

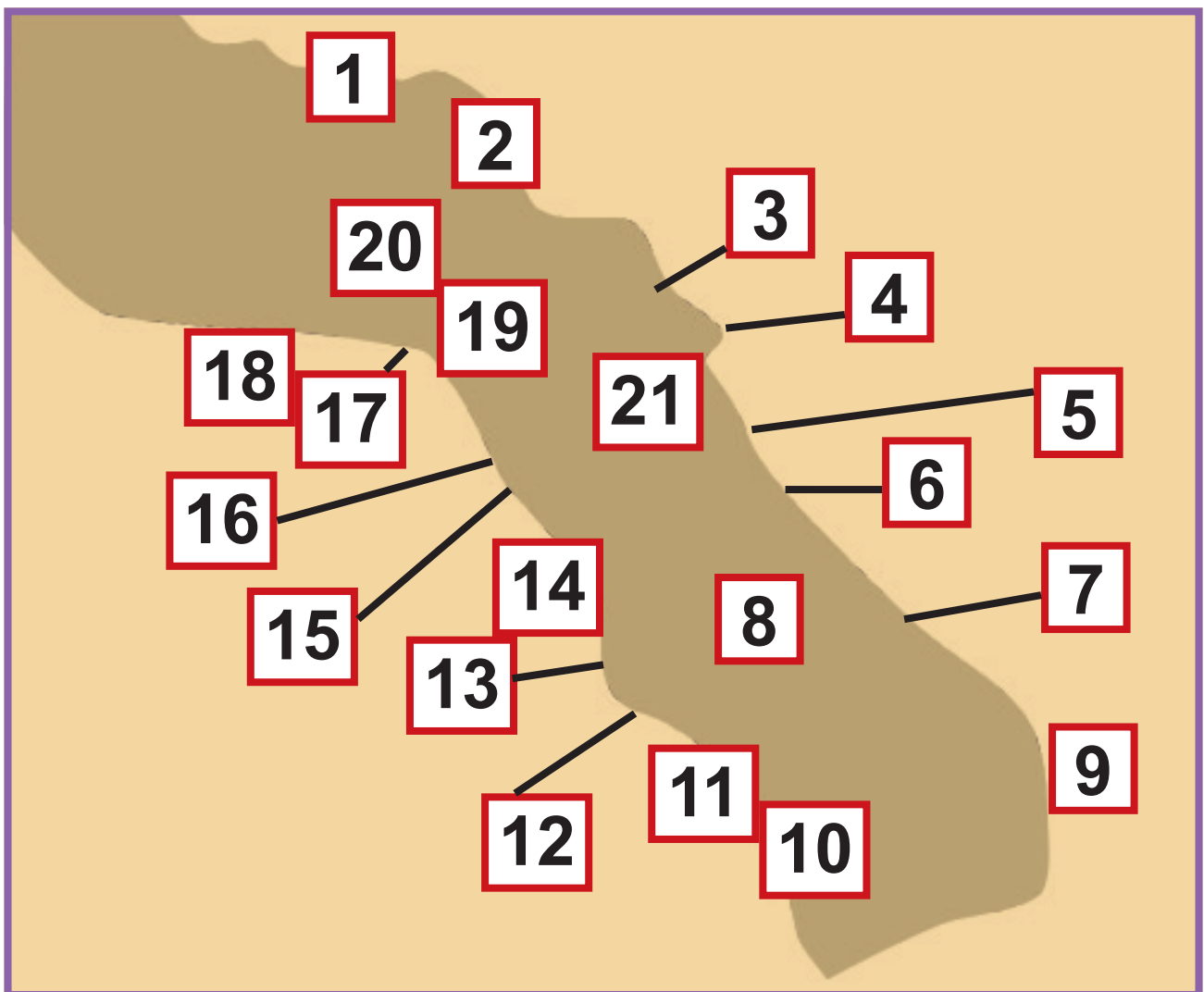
Δραστηριότητα

- 1. Συζητήστε στην τάξη και φτιάξτε μια λίστα με ταξίδια που κάνουμε με ιερό σκοπό, αλλά όχι σε ιερό τόπο.**

3. Προσκυνήματα των Χριστιανών

Προσκυνήματα στην Ελλάδα

Άγιο Όρος / Το περιβόλι της Παναγίας

- 1. Ι. Μ. Εσφιγμένου**
- 2. Ι. Μ. Χιλανδαρίου**
- 3. Ι. Μ. Βατοπεδίου**
- 4. Ι. Μ. Παντοκράτορος**
- 5. Ι. Μ. Σταυρονικήτα**
- 6. Ι. Μ. Ιβήρων**
- 7. Ι. Μ. Καρακάλλου**
- 8. Ι. Μ. Φιλοθέου**
- 9. Ι. Μ. Μεγ. Λαύρας**
- 10. Ι. Μ. Αγ. Παύλου**
- 11. Ι. Μ. Διουνυσίου**
- 12. Ι. Μ. Γρηγορίου**
- 13. Ι. Μ. Σίμωνος Πέτρας**
- 14. Ι. Μ. Ξηροποτάμου**
- 15. Ι. Μ. Παντελεήμονος**
- 16. Ι. Μ. Κουτλουμουσίου**
- 17. Ι. Μ. Ξενοφώντος**
- 18. Ι. Μ. Δοχειαρίου**
- 19. Ι. Μ. Κωνσταμονίτου**
- 20. Ι. Μ. Ζωγράφου**
- 21. ΚΑΡΥΕΣ**

Η αθωνική χερσόνησος χρωσάει το όνομά της στο όρος Άθως, που ορθώνεται στην άκρη της και ξεπερνάει τα 2.000 μέτρα. Οι προσκυνητές και οι επισκέπτες θαυμάζουν τη φυσική ομορφιά του τόπου, τη μεγαλοπρέπεια των μοναστηριών, την τέχνη των τοιχογραφιών και των τέμπλων, την αξία των κειμηλίων. Για τους ορθόδοξους όμως μοναχούς που ζουν εκεί, είναι ένας χώρος ησυχίας και προσευχής.

Από τα πολύ παλιά χρόνια, το Άγιο Όρος τράβηξε στα βράχια και τις απότομες πλαγιές του πολλούς ερημίτες μοναχούς. Ο πρώτος που έχτισε το 963 ένα μεγάλο μοναστήρι στην άκρη του Άθω, ήταν ένας σοφός ασκητής, ο Αθανάσιος ο Αθωνίτης, φίλος του αυτοκράτορα Νικηφόρου Φωκά. Αυτό το πρώτο μοναστήρι ήταν η Μεγίστη Λαύρα.

Στη διάρκεια των αιώνων είκοσι μεγαλόπρεπα μοναστήρια χτίστηκαν από βυζαντινούς αυτοκράτορες στις ακτές της αθωνικής χερσονήσου. Γύρω από τον Άθω, αλλά και σε άλλα μέρη της χερσονήσου, υπάρχουν οι σκήτες, που αποτελούνται από πολλά σκόρπια κελιά. Επίσης, σε απόμακρα μέρη συναντάει κανείς καλύβια, καθίσματα και ησυχαστήρια, όπου λιγοστοί ασκητές

ζουν μαζί μια αυστηρή ζωή με λιτή τροφή και με νερό της βροχής.

Στα αγιορείτικα μοναστήρια, οι καλόγεροι ζουν σύμφωνα με τον παραδοσιακό κοινοβιακό τρόπο. Δηλαδή, δεν έχουν προσωπική περιουσία και όλα είναι κοινά: στέγη, φαγητό, εργασία, προσευχή κ.λπ. Το κάθε μοναστήρι διοικείται από τον ηγούμενο, που εκλέγεται από την αδελφότητα των μοναχών.

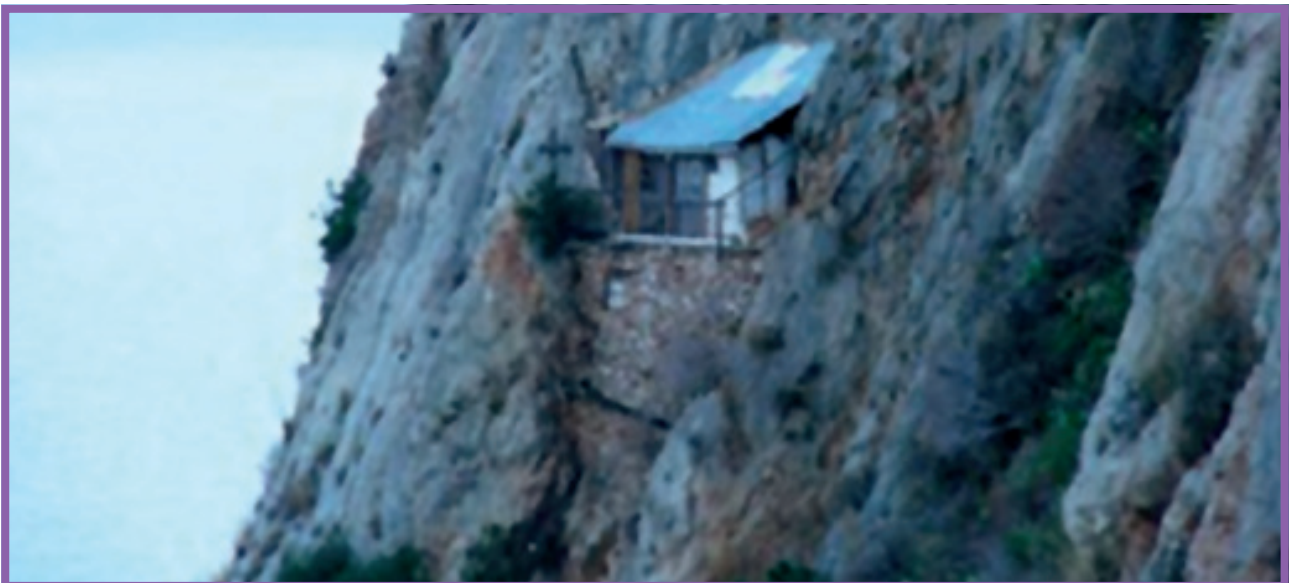
Η καθημερινότητα των μοναχών μοιράζεται ανάμεσα στην προσευχή, την εργασία και τη λιγοστή ανάπαυση.

Οι μοναχοί των μοναστηριών προσεύχονται καθημερινά στον ναό (το Καθολικό της μονής). Στις σκήτες, κάθε Κυριακή και γιορτή, όλοι οι μοναχοί συγκεντρώνονται από τα γύρω κελιά για να λειτουργηθούν στην κοινή

εκκλησία τους, το Κυριακό. Αλλά κι ο καθένας χωριστά στο κελί του, προσεύχεται πολλές φορές την ημέρα.

Σε κάθε μοναστήρι, όλοι οι καλόγεροι αναλαμβάνουν από μία εργασία. Οι εργασίες αυτές λέγονται διακονήματα, γιατί κάθε εργασία είναι μια μορφή προσφοράς και αγάπης του καθενός προς τους άλλους.

Όσοι ασκητεύουν σε κελιά και καλύβες ασχολούνται με το εργόχειρό τους, φτιάχνουν, δηλαδή, λιβάνι, καντήλια, άμφια, κομποσκοίνια, ξυλόγλυπτα κ.ά.

Μετέωρα

Στους πέτρινους βράχους των Μετεώρων, έξω από την Καλαμπάκα, πριν από δέκα περίπου αιώνες βρήκαν καταφύγιο κάποιοι μοναχοί. Αργότερα κάποιοι μοναχοί, όπως ο άγιος Αθανάσιος ο Μετεωρίτης, ο Βαρλαάμ και άλλοι, έκτισαν μοναστήρια. Με τον καιρό σχηματίστηκε εκεί μια ολοκληρη μοναστική πολιτεία. Οι μονές των Μετεώρων άρχισαν να οργανώνονται πιο πολύ από τον 14ο

αιώνα. Σήμερα λειτουργούν έξι μοναστήρια. Σ' αυτά έχουν κτιστεί σπουδαίοι ναοί και έχουν συγκεντρωθεί αρχαία χειρόγραφα, άμφια και αναρίθμητα άλλα κειμήλια.

Μέχρι σήμερα, πολλοί τα επισκέπτονται και εξακολουθούν να εμπνέουν ευλάβεια σε κάθε προσκυνητή.

Πάτμος, το ιερό νησί της Αποκάλυψης

Ο αγαπημένος μαθητής του Χριστού Ιωάννης εξορίζεται το 95 μ.Χ. στην Πάτμο από τον αυτοκράτορα Δομητιανό. Εκεί με τη βοήθεια του μαθητή του Πρόχορου ο Ιωάννης έγραψε την Αποκάλυψη και ίσως το Δ Ευαγγέλιο. Το Σπήλαιο ανακαινίσθηκε από τον Όσιο Χριστόδουλο, όταν ήλθε στην Πάτμο τον 11ο αιώνα.

Το Ιερό Σπήλαιο εντάσσεται σε ενιαίο συγκρότημα κτισμάτων και εκκλησιών, που ονομάζεται «Αποκάλυψη». Η Ιερά Μονή του Αγίου Ιωάννη του Θεολόγου άρχισε να κτίζεται το 1088 από τον Όσιο Χριστόδουλο τον Λατρινό, στον οποίο ο αυτοκράτωρ του Βυζαντίου Αλέξιος Α΄ ο Κομνηνός, με χρυσόβουλο, χάρισε το μικρό άγιο και άνυδρο νησί της Πάτμου και τα γύρω νησιά για να εγκατασταθεί. Μαζί του, ήρθαν και εγκαταστάθηκαν μοναχοί και πολίτες, κυρίως από την Κρήτη και τη μικρά Ασία. Η Ιερά Μονή υπάγεται στο Οικουμενικό Πατριαρχείο και είναι Πατριαρχική Εξαρχία με Πατριαρχικό έξαρχο τον ηγούμενο του, με ειδικά προνόμια. Με τα τεράστια 15 μέτρων ύψους, τείχη του, δεσπόζει σε όλο το νησί.

Κατά τη διάρκεια των πειρατικών επιδρομών, οι κάτοικοι έβρισκαν προστασία μέσα σ αυτά. Η αρχική αρχιτεκτονική της Μονής έχει μορφή πλοίου, με πλώρη στο Ικάριο πέλαγος, η οποία αλλοιώθηκε λόγω των διαφόρων αναγκών που προέκυψαν. Τα κελιά των μοναχών είναι κτισμένα γύρω από το καθολικό. Η Μονή έχει δέκα παρεκκλήσια εκ των οποίων τα τέσσερα είναι στην αυλή. Στο Καθολικό της Μονής, υπάρχει τέμπλο μοναδικής τέχνης, έργο του 1820, φιλοτεχνημένο από 12 ξυλογλύπτες. Οι εικόνες και οι τοιχογραφίες του Καθολικού είναι αξεπέραστης ομορφιάς και τέχνης.

Παναγία Σουμελά

Το όρος Μελά βρίσκεται σε απόσταση 46 χιλιομέτρων από την Τραπεζούντα, πρωτεύουσα του Εύξεινου Πόντου. Το όνομα Σουμελά ετυμολογείται από το όρος μελά και του ποντιακού ιδιώματος «σού», που σημαίνει «εις το» ή «εις του». Έτσι το «εις του Μελά» έγινε «Σουμελά». Το 386 μ.Χ. οι Αθηναίοι μοναχοί Βαρνάβας και Σωφρόνιος ιδρύουν το

μοναστήρι της Παναγίας της Αθηνιώτισσας, στο οποίο έζησαν εκατοντάδες μοναχοί και ασκητές μέχρι τον ξεριζωμό των Ελλήνων της Ανατολής. Μετά την πτώση της αυτοκρατορίας της Τραπεζούντας, το μοναστήρι έγινε το σύμβολο και η ελπίδα των Ελλήνων που καταφεύγουν στην προστασία της και βρίσκουν παρηγοριά και ασφάλεια. Κάτω από την προστασία της οι υπόδουλοι Έλληνες βρίσκουν τη δύναμη να αγωνιστούν ενάντια στις διώξεις, στα βασανιστήρια και στους εξισλαμισμούς. Κατά την τουρκοκρατία αποτέλεσε κέντρο γραμμάτων και παιδείας, εκπαιδεύοντας ιερείς και δασκαλους. Με τον ξεριζωμό του 1922 και την ανταλλαγή των πληθυσμών μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας, το εικόνισμα της Παναγίας θάφτηκε από

τους τελευταίους μοναχούς στα αγιασμένα χώματα της. Το 1930, δύο εκλεκτά τέκνα του Πόντου, ο μητροπολίτης Ξάνθης Πολύκαρπος Ψωμιάδης και ο υπουργός Λεωνίδα Ιασωνίδης ζήτησαν τη μεσολάβηση του πρωθυπουργού Ελευθερίου Βενιζέλου για τον εντοπισμό και την επιστροφή της εικόνας στους ξεριζωμένους Ποντίους. Μετά την έγκριση του αιτήματος από τον Τούρκο πρωθυπουργό Ισμέτ Ινονού, πήγε στον Πόντο ο αρχιμανδρίτης Αμβρόσιος, από τους τελευταίους μοναχούς της μονής. Ύστερα από αγωνιώδεις προσπάθειες, ο Αμβρόσιος βρήκε την εικόνα, τον πολύτιμο Σταυρό με το τίμιο ξύλο που είχε δωρίσει στο μοναστήρι ο αυτοκράτορας Τραπεζούντας Εμμανουήλ Γ΄ ο Κομνηνός και το χειρόγραφο Ευαγγέλιο

του οσίου Χριστόφορου που είχαν ενταφιαστεί μαζί με την εικόνα, τα μετέφερε στην Αθήνα και τα παρέδωσε στον μητροπολίτη Τραπεζούνας και μετέπειτα αρχιεπίσκοπο Αθηνών Χρύσανθο Φιλιππίδη. Τα ιερά αυτά κειμήλια φιλοξενήθηκαν για είκοσι χρόνια στο βυζαντινό μουσείο Αθηνών. Από εδώ και πέρα μια άλλη ιστορία γράφεται στον ελληνικό χώρο. Πρώτος ο Λεωνίδας Ιαπωνίδης πρότεινε το 1931 την εγκατάσταση της Παναγίας Σουμελά σε κάποια περιοχή της Ελλάδας. Πράγματι, το 1951 ο Κρωμναίος οραματιστής και κτήτωρ Φίλων Κτενίδης έκανε πράξη την επιθυμία όλων των Ποντίων, με τη θεμελίωση της Νέας Παναγίας Σουμελά στις πλαγιές του Βερμίου στην Καστανιά της Βέροιας.

Δραστηριότητα

- 1. Χωριστείτε σε 4 ομάδες και βρείτε πληροφορίες για άλλα τέσσερα σημαντικότερα προσκυνήματα στην Ελλάδα: στην Ιερά Μονή Παναγίας Προυσού, στην Ιερά Μονή Παναγίας της Χοζοβιώτισσας, στην Παναγία της Τήνου και στην Παναγία Σουμελά.**
- 2. Δημιουργήστε πόστερ: πότε και πώς οι Χριστιανοί κάνουν προσκύνημα εκεί;**

Άγιοι Τόποι (Παλαιστίνη)

Ο Ναός της Γέννησης

Οι τόποι όπου έζησε και δίδαξε ο Χριστός είναι γνωστοί ως Άγιοι Τόποι. Ήδη, από τα πρωτοχριστιανικά χρόνια επισκέπτονταν τις περιοχές αυτές χιλιάδες προσκυνητές από όλο τον κόσμο, που ήθελαν να γνωρίσουν από κοντά και να προ-

σκυνήσουν τους τόπους όπου περπάτησε ο Χριστός. Στο διάβα των αιώνων, στους τόπους αυτούς κτίστηκαν δεκάδες ναοί, μοναστήρια και προσκυνήματα, που επισκέπτονται κάθε χρόνο πολλοί προσκυνητές. Επίκεντρο όλων, είναι τα προσκυνήματα στα Ιεροσόλυμα και κυρίως ο ιστορικός Ναός της Ανάστασης, όπου βρίσκεται και ο Πανάγιος Τάφος του Χριστού.

Τα σπουδαιότερα προσκυνήματα στους Αγίους Τόπους είναι:

- Ο Ναός της Αναστάσεως και ο Πανάγιος Τάφος στα Ιεροσόλυμα.**
- Ο Ναός της Γεννήσεως στη Βηθλεέμ.**
- Ο Τάφος της Θεοτόκου στη Γεθσημανή**

- Η Μονή του Αγίου Σάββα κ.ά.
- Επιπλέον, το όρος των Ελαιών, το όρος Θαβώρ, ο Ιορδάνης ποταμός κ.ά.

Ο Ιορδάνης ποταμός

Δραστηριότητα

1. Οργανώστε οδοιπορικό στους Αγίους Τόπους. Χωριστείτε σε τρεις ομάδες ευθύνης:

Ομάδα 1: Σειρά επίσκεψης σε τρεις τόπους και αιτιολόγηση της επιλογής της συγκεκριμένης σειράς.

Ομάδα 2: Ταξιδιωτικά έγγραφα, χάρτες, μετακινήσεις.

Ομάδα 3: Πληροφορίες ξενάγησης στις επισκέψεις, τρόποι επικοινωνίας με ντόπιους.

Συντονίστε τις γνώσεις σας και ετοιμαστείτε για αναχώρηση!

Θρησκευτικοί προορισμοί Ρωμαιο-καθολικών

Φάτιμα (Πορτογαλία)

Η Φάτιμα είναι πόλη της Πορτογαλίας που είναι διάσημη για τις εμφανίσεις της Παναγίας που λέγεται ότι έγιναν εκεί το 1917.

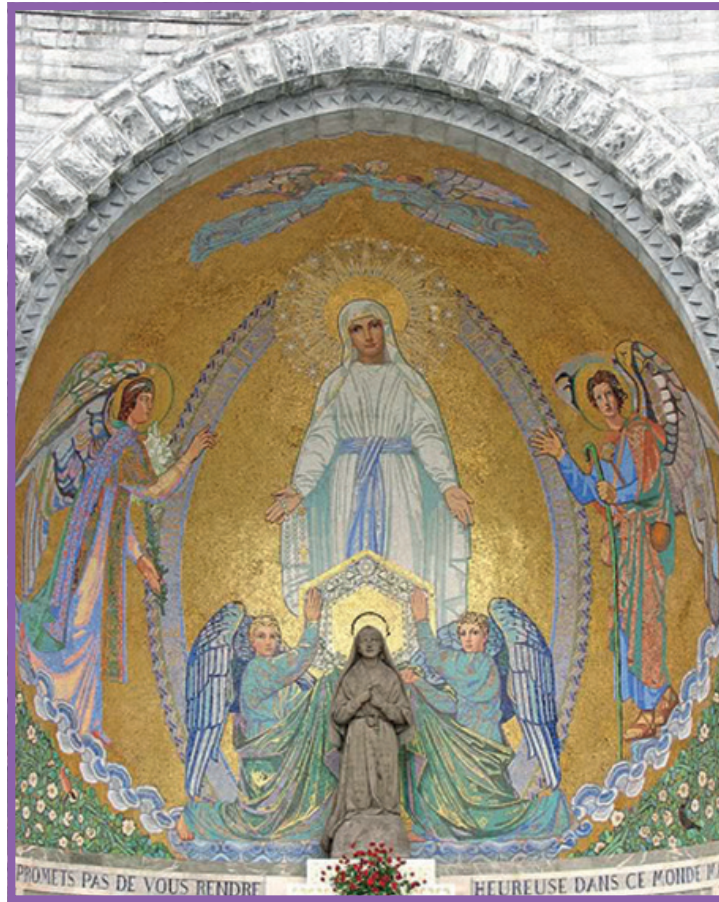
Εκείνη τη χρονιά, τρία μικρά

παιδιά βοσκών – η Λουσία, ο Φρανσίσκο και η Ζασίντα – είδαν ένα όραμα. Μετέφεραν στους γονείς και συγχωριανούς τους ότι η Παναγία εμφανίστηκε μπροστά τους μέσα σ' ένα λαμπρό σύννεφο και τους είπε πως θα εμφανιζόταν στο ίδιο σημείο κάθε 13 του μήνα, έως τον Οκτώβριο. Αυτό μαθεύτηκε σε όλη τη χώρα, και σε κάθε εμφάνιση της Παναγίας συγκεντρώνονταν όλο και περισσότεροι πιστοί, αν και την έβλεπαν μόνο τα τρία παιδιά. Για να πιστέψουν όλοι στο θαύμα, η Παναγία προανήγγειλε ότι στην τελευταία εμφάνισή της, στις 13 Οκτωβρίου, θα γινόταν ένα λαμπρό θαύμα. 70.000 άνθρωποι που έδωσαν το παρών υποστήριξαν ότι είδαν τον ήλιο να «χορεύει», αλλάζοντας χρώματα που πλημμύρισαν τον ουρανό.

Σήμερα, εκατομμύρια πιστοί συρρέουν κάθε χρόνο στη Φάτιμα για να προσκυνήσουν στο μέρος όπου εμφανίστηκε η Παναγία. Στο σημείο έχει δημιουργηθεί και μία πηγή, στα νερά της οποίας λέγεται πως όποιος μπει θεραπεύεται από κάθε ασθένεια.

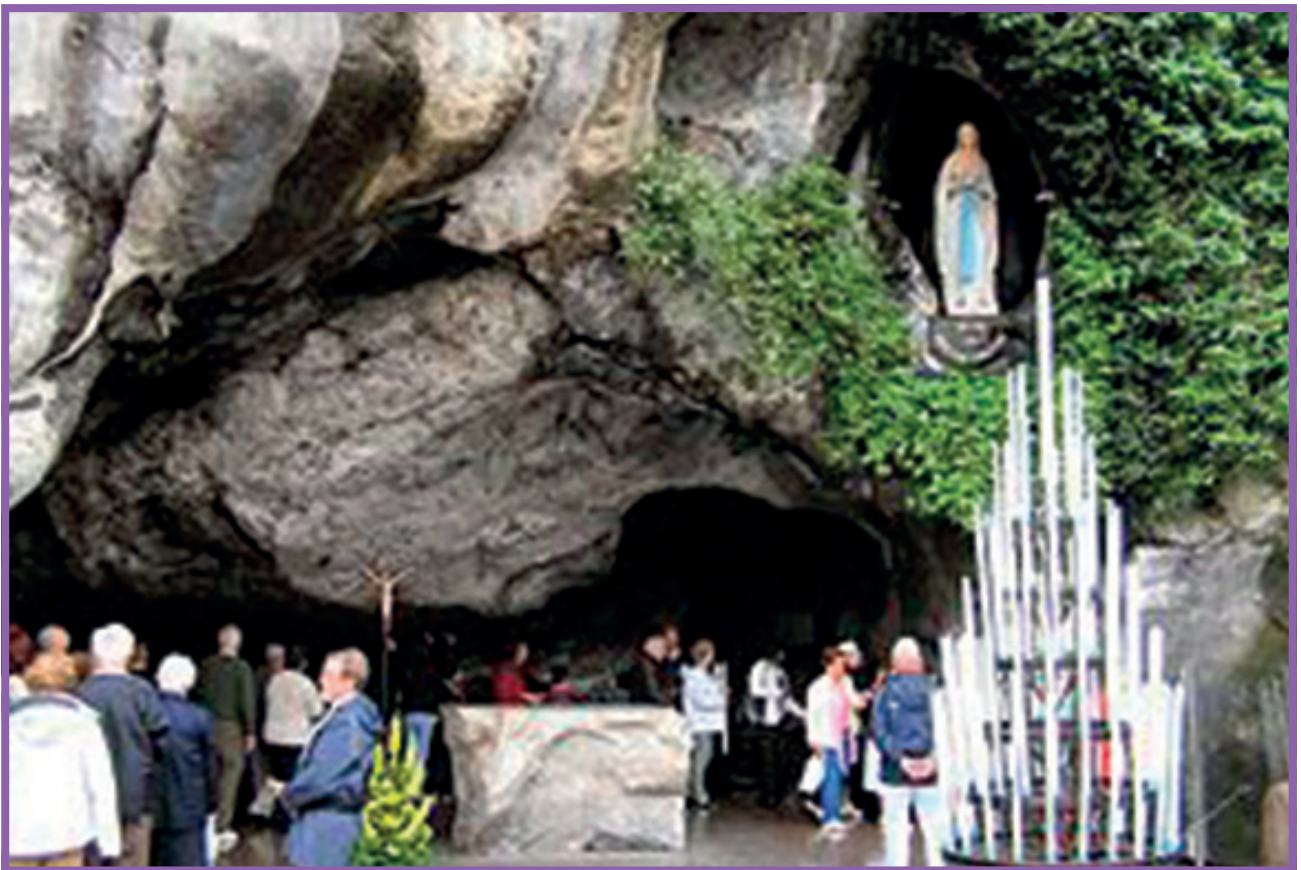
Παναγία της Λούρδης

Η Παναγία της Λούρδης είναι ένα από τα μεγαλύτερα προσκυνήματα των Καθολικών. Η διάδοση του προσκυνήματος ξεκίνησε όταν το 1858 μια μικρή κοπέλα, η Bernadette Soubirous, ανέφερε ότι της εμφανίστηκε η Παναγία σε μια σπηλιά έξω από την πόλη της Λούρδης. Πολλοί άνθρωποι και προσκυνητές του

χώρου μιλούν για διάφορα θαύματα της Παναγίας.

Η Bernadette έχει αναγνωριστεί ως αγία από την Καθολική Εκκλησία, ενώ στη Λούρδη συρρέουν χιλιάδες πιστών για να προσκυνήσουν.

Η σπηλιά της Παναγίας

Σαντιάγο ντε Κομποστέλα (Ισπανία)

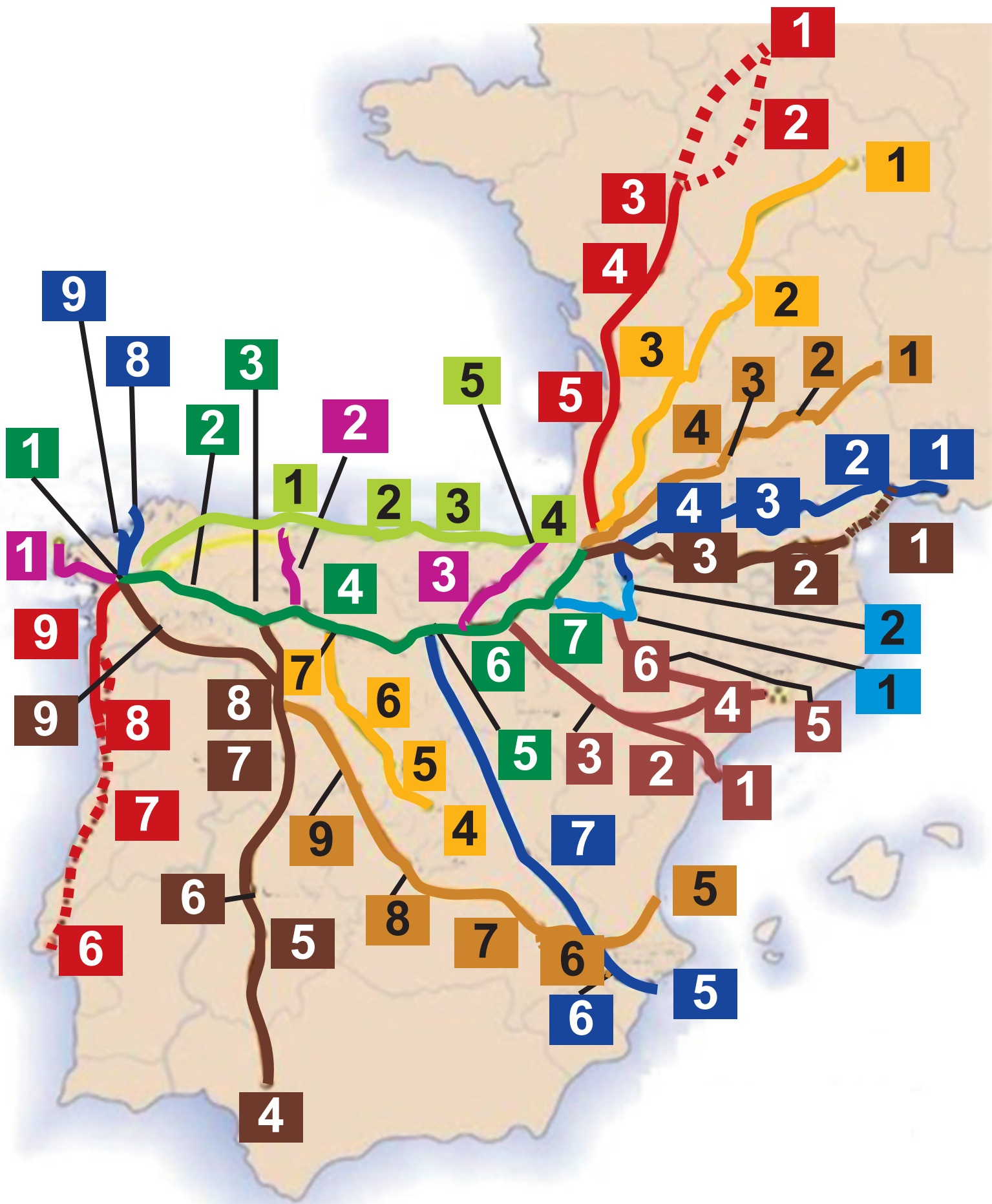
Το Σαντιάγο ντε Κομποστέλα είναι πόλη στο βορειοδυτικό μέρος της Ισπανίας, τη Γαλικία. Λέγεται ότι όταν, μετά την Πεντηκοστή, οι Απόστολοι Ιάκωβος και Ιωάννης θέλησαν να διαδώσουν το Ευαγγέλιο στους λαούς. Ο Ιωάννης επέλεξε να στραφεί ανατολικά, ενώ ο Ιάκωβος, αφού πρώτα άρχισε να κηρύττει

στην Ιουδαία και τη Σαμάρεια, τελικά βρέθηκε στη Δύση, όπου έφθασε μέχρι την Ισπανία. Εκεί δεν πέτυχε πολλά πράγματα και επέστρεψε στην Ιερουσαλήμ.

Λέγεται πως, όταν πέθανε, οι μαθητές του μετέφεραν το σώμα του στην Ισπανία και πως στον τόπο που τον έθαψαν έχτισαν και μια Εκκλησία. Το 813 μ.Χ. βρέθηκε με ένα θαύμα, ύστερα από αιώνες λησμονιάς, η εκκλησία και ο τάφος δίπλα της, από έναν ερημίτη μοναχό, τον Πελάγιο. Το προσκύνημα έγινε πολύ δημοφιλές από τον Μεσαίωνα μέχρι σήμερα.

Οι δρόμοι του προσκυνήματος προς το Σαντιάγο ντε Κομποστέλα παραμένουν ίδιοι από το Μεσαίωνα! Χριστιανοί τη Γαλλίας, της Ισπανίας και της Πορτογαλίας διασχίζουν με τα πόδια εκατοντάδες χιλιόμετρα.

1 Santiago de Compostela

2 Lugo

3 Astorga

4 León

5 Burgos

6 Logroño

7 Iruña / Pamplona

1 Gijón

2 Santander

3 Bilbo / Bilbao

4 Donostia / S. Sebastian

5 Irún

1 Vézelay

2 Limoges

3 Périgueux

4 Madrid

5 Segovia

6 Valladolid

7 Sahagún

1 Le Puy

2 Conques

3 Cahors

4 Moissac

5 València

6 Almansa

7 Albacete

8 Toledo

9 Ávila

- 1** Paris
- 2** Orleans
- 3** Tours
- 4** Poitiers
- 5** Bordeaux
- 6** Lisboa
- 7** Coimbra
- 8** Porto
- 9** Pontevedra

- 1** Arles
- 2** Montpellier
- 3** Toulouse
- 4** Auch
- 5** Alacant
- 6** Almansa

- 7** Cuenca
- 8** Ferrol
- 9** A Coruña
- 1** Jaca
- 2** Somport
- 1** Narbonne
- 2** Carcassonne
- 3** Lourdes
- 4** Sevilla
- 5** Mérida
- 6** Cáceres
- 7** Salamanca
- 8** Zamora
- 9** Ourense

1 Sant Jaume d' Enveja

2 Tortosa

3 Zaragoza

4 Lleida

5 Monestir de Montserrat

6 Huesca

1 Finisterre

2 Oviedo

3 Gasteiz / Vitoria

4. Προσκυνήματα θρησκειών του κόσμου

Ιερουσαλήμ: Μια ιερή πόλη για τις τρεις αβρααμικές θρησκείες

Η Ιερουσαλήμ είναι η ιερή πόλη και των τριών μεγάλων μονοθεϊστικών θρησκειών του κόσμου: του Χριστιανισμού, του Ιουδαϊσμού

και του Ισλάμ. Και στις τρεις αυτές θρησκείες ο Αβραάμ έχει σημαντική θέση, γι' αυτό και ονομάζονται αβρααμικές θρησκείες.

- **Για τους εβραίους, η Ιερουσαλήμ καθιερώθηκε ως πρωτεύουσα από τον βασιλιά Δαβίδ, που τη μετέτρεψε σε θρησκευτικό κέντρο και φύλακα της Κιβωτού της Διαθήκης. Ιερή πόλη των Εβραίων θεωρήθηκε μετά την καταστροφή του Ναού του Σολομώντα από τον Ναβουχοδονόσορα, το 587π.Χ.**
- **Για τους χριστιανούς είναι η Αγία Πόλη όπου έζησε, δίδαξε, θαυματουργήσε, έζησε τα τίμια Πάθη Του, σταυρώθηκε και αναστήθηκε ο Ιησούς Χριστός.**
- **Για τους μουσουλμάνους είναι**

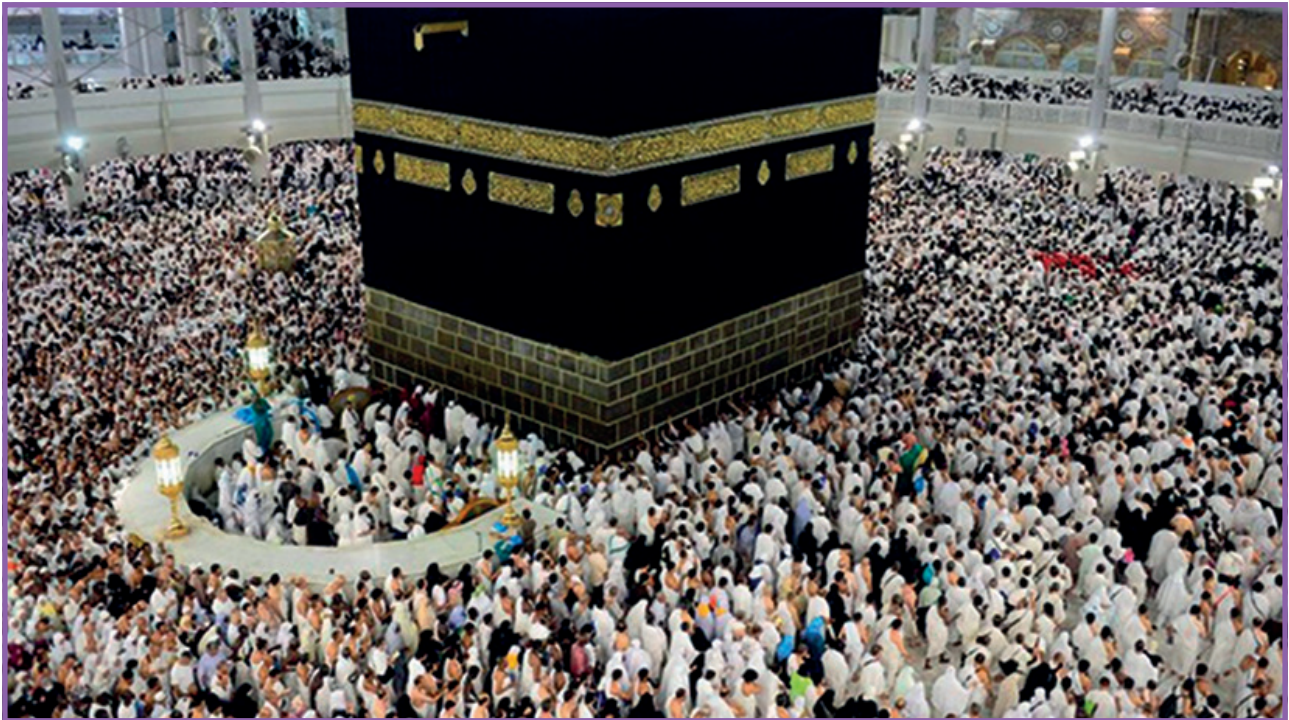
το πρώτο σημείο προσανατολισμού για την προσευχή τους (κιμπλάχ). Επίσης, θεωρούν ότι από τον βράχο, που βρίσκεται κοντά στο τέμενος Αλ Ακσά, ο Μωάμεθ ανέβηκε νύχτα στον ουρανό (γεγονός που το ονομάζουν μιράτζ), όπου έλαβε από τον Θεό την εντολή για τον τρόπο της προσευχής.

Έτσι, η Ιερουσαλήμ έγινε σημείο προσκυνήματος για τους πιστούς και των τριών μεγάλων μονοθεϊστικών θρησκειών. Ένας τόπος που θα μπορούσε να δείξει στον κόσμο ότι μπορούν όλοι οι άνθρωποι να συνυπάρξουν ειρηνικά, χωρίς να γίνεται εμπόδιο η πίστη τους και η θρησκεία τους.

Δραστηριότητα

1. Ακούστε το τραγούδι «Yerushalayim Shel Zahav» και τον Αναστάσιμο Ύμνο: «Δεύτε από θέας, Γυναίκες ευαγγελίστριαι, και τη Σιών είπατε. Δέχου παρ' ημών, χάρας Ευαγγέλια, της Αναστάσεως Χριστού, τέρπου χόρευε, και αγάλλου, Ιερουσαλήμ, τον Βασιλέα Χριστόν, θεασάμενη εκ του μνήματος, ως νυμφίον προερχόμενον». Σκεφτείτε: Τι είδους σύμβολο είναι για καθεμία από τις δύο παραδόσεις η Ιερουσαλήμ;

Μέκκα: Ιερή αποδημία των μουσουλμάνων

Είναι η ιερή πόλη των μουσουλμάνων, και ο προορισμός του χατζ, δηλαδή της ιερής αποδημίας τους, και ο τόπος συνάντησης των μουσουλμάνων από όλο τον κόσμο κάθε χρόνο. Η ιερή αποδημία είναι ένα από τα πέντε βασικά θρησκευτικά καθήκοντα των μουσουλμάνων και γίνεται κατά τον δωδέκατο

μήνα του μουσουλμανικού έτους. Ο μουσουλμάνος που έχει οικονομική άνεση είναι υποχρεωμένος να πραγματοποιήσει αυτό το ταξίδι τουλάχιστον μία φορά στη ζωή του.

Βασικός σκοπός του προσκυνηματος είναι η Κάαμπα, «ο αρχαίος οίκος», όπως λέει το Κοράνιο. Εκεί υπάρχει από πολύ παλιά, ένας μαύρος βράχος (μέλας λίθος), τμήμα από έναν μετεωρίτη, πιθανώς. Οι προσκυνητές γυρίζουν γύρω από αυτόν επτά φορές προσπαθώντας να τον ασπασθούν ή να τον αγγίξουν. Ακολουθεί μία πορεία λίγων ωρών ανατολικά από τη Μέκκα. Οι προσκυνητές επισκέπτονται, συνήθως, και τον τάφο του Μωάμεθ στη Μεδίνα. Φροντίζουν, επίσης, να προμηθευτούν νερό από το ιερό

πηγάδι. Μετά την επιστροφή τους από το ιερό προσκύνημα μπορούν πλέον να πάρουν τον τίτλο του χατζή (έτσι χαρακτηρίζεται πλέον αυτός που πραγματοποίησε την ιερή αποδημία στη Μέκκα).

Δραστηριότητες

1. **Ιδεοθύελλα στην τάξη:** στα προσκυνήματα των χριστιανών, ποια είναι τα σύμβολα που χρησιμοποιούνται συχνά; Ένα παράδειγμα είναι το κουραστικό περπάτημα όπου δείχνει την αφοσίωση του πιστού. Μπορείτε να βρείτε άλλα; Ποια είναι τα σύμβολα που χρησιμοποιούν οι πιστοί άλλων θρησκειών;
2. **Γίνετε εκπρόσωποι ενός προσκυνήματος!** Φτιάξτε ομάδες και παρουσιάστε από ένα προσκύνημα που σας έκανε εντύπωση σε ξεχωριστούς πάγκους-θρανία, προσπαθώντας να δείξετε τη σημασία και τη

λαμπρότητά του. Οι συμμαθητές/τριες περνούν από όλα τα θρανία και αφού δουν όλες τις παρουσιάσεις ψηφίζουν σηκώνοντας το χέρι την πιο ενδιαφέρουσα.

3. Συζητήστε: τι μπορεί να σημαίνει για έναν άνθρωπο να γίνει προσκυνητής; Ποιες αλλαγές πρέπει να κάνει στη ζωή του;

Πηγές εικόνων και άλλου υλικού

Ο Αγιασμός στο σχολείο μας,
Θρησκευτικά Γ΄ Δημοτικού, Ο Θεός
στη ζωή μας, διδ.εν. 1, ΥΠ.Ε.Π.Θ.-
Π.Ι., Αθήνα 2006

Πάτερ ημών στα Αγγλικά
ανάκληση 14/2/2017 από <http://www.catholicplanet.com/catholic/our.htm>

Ψαλμοί
ανάκληση 14/2/2017, από <http://www.perivolipranagias.blogspot.com/2015/02/50.html>

Πάτερ ημών στα Τούρκικα
ανάκληση 14/2/2017 από <http://www.imth.gr>

Ποτάμι
ανάκληση 17/2/2017, από <http://www.yiotalessons-worldpress.com>

Επτάφωτη λυχνία

ανάκληση 17/2/2017, από <http://www.wikipedia.gr>

Στίχοι από το Κοράνι

ανάκληση 17/2/2017, από <http://www.slideshare.net>

Παναγία η Παραμυθία

<http://stamatis-skliris.gr/>

«Μητέρα και παιδί», G. Klimt

<https://gr.pinterest.com/emilywphoto/mother-child-art/>

«Μητρική στοργή» Γ. Ιακωβίδης

<https://el.wikipedia.org>

«Μητέρα, παιδιά και πορτοκάλι» Π. Πικάσο

www.pinterest.com

«Παναγία η Γλυκοφιλούσα», Φ. Κόντογλου

<http://www.orthodoxos.com.gr/phpBB3/viewtopic.php?t=1618>

«Γυναίκα με μωρό», A. Modigliani

<https://www.wikiart.org/en/amedeo-modigliani/gypsy-woman-with-a-baby-1919>

Μητέρα με μωρό

www.pinterest.com

Ιωακείμ και Άννα

misha.pblogs.gr

Γέννηση Θεοτόκου

fdathanasiou.wordpress.com

Ευαγγελισμός

«ΒΥΖΑΝΤΙΝΕΣ ΕΙΚΟΝΕΣ» ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΑΘΗΝΩΝ

Παναγία Εκατονταφυλιανή

mazimagazine.gr

Εικόνες της Παναγίας από όλο τον κόσμο

www.wga.hu

Παναγία Σουμελά Υλικό ΙΕΠ

Παναγία Βλαχέρνα Υλικό ΙΕΠ

Κοίμηση Θεοτόκου www.saint.gr

**Η μητέρα του Χριστού στο Κο-
ράνιο**

http://authoringtools2011.blogspot.gr/2016/08/blog-post_63.html

Αφίετε τα παιδιά...

<http://romanosthalassios.blogspot.gr/>

Αβραάμ και Ισαάκ

[http://www.agioskosmas.gr/
calendar.asp?cal_id=2712](http://www.agioskosmas.gr/calendar.asp?cal_id=2712)

Η φιλοξενία του Αβραάμ

[http://aktines.blogspot.gr/2015/09/
blog-post_33.html](http://aktines.blogspot.gr/2015/09/blog-post_33.html)

Οι ισραηλίτες στην Αίγυπτο

[http://www.fotolog.com/relatos_
biblicos/45031637/](http://www.fotolog.com/relatos_biblicos/45031637/)

**Η σωτηρία του Μωυσή (Ραφαήλ
-16ος αιώνας)**

[http://alliotikathriskeytika.blogspot.
gr/2012/02/blog-post_724.html](http://alliotikathriskeytika.blogspot.gr/2012/02/blog-post_724.html)

Φλεγόμενη βάτος

<https://www.pemptousia.gr/2011/07/theoptis-mois-ke-theoptia/>

Φλεγόμενη βάτος

http://users.sch.gr/aiasgr/Eikonografia/Palaia_Diathikh/Mwushs_o_Theopths_3.htm

Φλεγόμενη βάτος

<https://www.pemptousia.gr/2011/07/theoptis-mois-ke-theoptia/>

Η χρήση του Δαυίδ από το Σαμουήλ

<http://www.christies.com/lotfinder/Lot/francisco-antolinez-y-ochoa-c1645-c1700-david-1710583-details.aspx>

Ο Βασιλιάς Δαυίδ

<http://www.peripatitis.net/products/a1010-%CF%80-%CF%87-%CE%B4%CE%B1%CF%85%CE%AF%CE%B4/>

Δαυίδ και Γολιάθ

<http://www.garrisonpublishing.com/jed.shtml>

Δαυίδ και Γολιάθ

http://users.sch.gr/aiasgr/Biblos/Proswpa_Palaias_Diathikhs_1/Goliath.htm

Ο Βασιλιάς Δαυίδ

http://users.sch.gr/aiasgr/Eikonografia/Palaia_Diathikh/Profhths_David_2.htm

Ο Βασιλιάς Δαυίδ με τη λύρα του

<http://www.diakonima.gr/2013/12/25/>

Ο Ζαχαρίας, η Ελισσάβετ και ο μικρός Ιωάννης

<http://synaxipalaiiochoriou.blogspot.gr/2014/09/5.html>

Ο Ιωάννης ενήλικος

<http://www.kountouris.com.gr/>

Το γενέθλιο του Ιώαννη Πρόδρομου

<http://www.saint.gr/622/saint.aspx>

Οι επτά παίδες Μακαβαίοι

<http://poimin.gr/>

Τα εισόδια της Θεοτόκου, Kost' Markovych

<https://gr.pinterest.com/pin/332703491205261695/>

Ιωακείμ και Άννα, βαστάζουν τη μικρή Μαρία

<https://el.orthodoxwiki.org/>

Τα εισόδια της Θεοτόκου

http://synodoiporia.blogspot.gr/2012/11/blog-post_3252.html

Η αγία Ιουλίττα και ο άγιος Κύρικος

<http://www.diakonima.gr/2009/07/15/>

Ο άγιος Μάμας

<https://www.sansimera.gr/biographies/943>

Παιδί με αμαξίδιο (φωτο)

<http://www.infokids.gr/to-prototematiko-parko-gia-atoma-me-ei/>

Μικρός δρομέας με τεχνητά μέλη

<https://gr.pinterest.com/pin/337558934546301228/>

Σχέδιο με παιδιά που χορεύουν

<http://www.healthweb.gr/2016/08/paidi-me-anapiria-sto-spitiko-mas/>

Παιδί μεταφέρει σάκκο μεγάλο

<https://in.pinterest.com/pin/301389400041379364/>

Παιδιά μεταφέρουν πέτρες

<http://paidikh-ergasia.weebly.com/sigmaupsilonnuepsilonpsiloniotaepsilonsigma.html>

Παιδί που συλλέγει βαμβάκι

<https://gr.pinterest.com/compassionatee/child-labor-forced-labor-human-trafficking/>

Παιδί στο σιδηρουργείο

<https://hamomilaki.blogspot.gr/2013/08/paidiki-ergasia-stolen-childhoods.html>

Οικογενειακή σύγκρουση

<http://www.boro.gr/37576/oikogeneiakes-sygkroyseis-pws-prepei-na-tis-xeirizomaste>

«Δεν μπορώ να ακούω άλλο»

<http://www.anapnoes.gr/prosochi-sto-keno-metaxy-goneon-ke-pedion/>

Ο Μότσαρτ παιδί

<http://www.debor.gr/deBlog/paidi-stin-poli/15-lepta-me-ton-motsart>

Προσφυγόπουλα ασυνόδευτα σε κέντρο

<http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=424893>

Προσφυγόπουλα ασυνόδευτα

<http://www.cretalive.gr/world/sok-aro-biasmoys-prosfygoroylon-sekataylismo>

Το κλάμα του μικρού πρόσφυγα

<http://tvxs.gr/news/ellada/dyo-mines%E2%80%A6-ebdominta-eksi-ailan>

Ναός Αγίου Δημητρίου Θεσ/κης,

ανάκληση 17/2/2017, από <http://www.dogma.gr>

Παραβολή των ταλάντων

http://41dimotikoher.blogspot.gr/2013/04/blog-post_6360.html

Αγιασμός υδάτων,

ανάκληση 23/2/2017, από <http://www.ArcadiaPortal.gr>

Αγ. Δημήτριος,

ανάκληση 24/2/2017, από <http://www.Pentapostagma.gr>

Αγ. Γεώργιος,

ανάκληση 24/2/2017, από <http://www.el.wikipedia.gr>

Αγ. Αικατερίνα,

ανάκληση 24/2/2017, από <http://www.cosmopoliti.com>

Πεντηκοστή

<http://www.agioskosmas.gr/themata.asp?issue=76&artid=4870>

Παιχνίδι με μπαλόνια

<https://sites.google.com/site/teamworkgames/>

Βάπτιση του Δομ. Θεοτοκόπουλου,

ανάκληση 24/2/2017, από <http://www.historical-museum.gr>

Προσκυνητές Lindisfarne

www.independent.co.uk

Βαλίτσες:

www.porcupine-kilkiss.blogspot.gr

Το μαύρο ψαράκι

www.blog.public.gr

Το μεγάλο ταξίδι του Μελένιου

www.public.gr

Καραβάκι **www.liaskos.eu**

Καβάφης **www.frapress.gr**

Υπογραφή Καβάφη

www.wikimedia.commons.org

Διάβαση Ερυθράς Θάλασσας

www.pinterest.com

Μαριάμ **Υλικό ΙΕΠ**

Οι Ισραηλίτες συλλέγουν μάννα,
Poussin

www.tovima.gr

Χάρτης Εξόδου **www.users.sch.gr**

Ιωνάς, J. A. Swanson

www.pinterest.com

Ιωνάς: **www.pinterest.com**

Ορθόδοξη εικόνα Ιωνά

Υλικό ΙΕΠ

Ιωνάς στο Κοράνιο

www.artbible.info

Χάρτης Παλαιστίνης

www.users.sch.gr

Ιησούς, Ανδρέας και Πέτρος

www.diakonehema.gr

Περιοδείες Παύλου

www.el.wikipedia.org

Μαριλένα και Κων/νος Μαραγκός

www.peoplegreece.com

Χάρτης Αγίου Ορους

www.orthodoxwiki.org

Μεγίστη Λαύρα

www.monasOria.gr

Σκήτη Αγ. Ορος

www.fdathanasiou.wordpress.com

Μετέωρα

www.discovergreece.com

Ναός Γέννησης Υλικό ΙΕΠ

Ιορδάνης Υλικό ΙΕΠ

Παιδιά-Φάτιμα

www.mixanitouxronou.cy

Αγαλμα Φάτιμα

www.enr8list.com

Ψηφιδωτό Παναγίας Λούρδης

hWp://365rosaries.blogspot.gr

Σπηλιά Παναγίας Λούρδης

www.en.wikipedia.org

Σαντιάγο ντε Κομποστέλα

www.spain.info

Δρόμοι προσκυνήματος Σαντιάγο

www.thedancingpilgrim.wordpress.com

Προσκυνητές Σαντιάγο

www.espanja.com

Ιερουσαλήμ: [www.abou\[ckets.gr](http://www.abou[ckets.gr)

Μέκκα Υλικό ΙΕΠ

Προσκυνητές Μέκκα

www.aljazeera.com

Πάτμος [http://www.kathimerini.](http://www.kathimerini.gr/771352/article/ta3idia/sthn-ellada/h-patmos-apokalyptetai)

[gr/771352/article/ta3idia/sthn-ellada/h-patmos-apokalyptetai](http://www.kathimerini.gr/771352/article/ta3idia/sthn-ellada/h-patmos-apokalyptetai)

Παναγία Σουμελά

<http://www.pontos-news.gr/timeline/109023/panagia-soymela>

Το θεοφόρο σύνταγμα των Αγίων Γεωργίων

http://agiosgeorgios57.blogspot.gr/2013/03/blog-post_7.html

Οι μαθητές του Χριστού

<http://www.diakonima.gr/2014/06/29/>

Ο Χριστός σηκώνει τον πεσόντα άνθρωπο

<http://istologio.org/?p=6617>

Ο καλός σαμαρείτης

http://apantaortodoxias.blogspot.gr/2011/11/blog-post_6550.html

Ο άγιος Γεράσιμος και το λιοντάρι

<http://agiosgeorgiosfragkoudi.blogspot.gr/2016/03/blog-post.html>

Ο άγιος Γεράσιμος και το λιοντάρι

<https://www.pemptousia.gr/2014/03/os-gerasimos-iordanitis-to-pligomen/>

Ο άγιος Γεράσιμος και τα ζώα

<http://choratouaxoritou.gr/?p=37738>

Ο άγιος Πορφύριος ο διορατικός

<http://www.porphyrrios.net/>

Ο άγιος Πορφύριος και το αηδόνι

<https://simeiakairwn.wordpress.com/2016/03/01>

Ο άγιος Φραγκίσκος και ο λύκος

<https://gr.pinterest.com/brotherjoshua/saint-francis/>

Άγιος Φραγκίσκος της Ασιζης

<http://rappelkistedeutschalsfremdsprache.blogspot.gr/p/blog-page.html>

Άγιοι Πάντες

<http://www.saint.gr/609/saint.aspx>

Το κήρυγμα του Απ. Παύλου στους Φιλίππους

<http://blogs.sch.gr/kavvalosmi/?p=1127>

Η αγία Λυδία

http://elafosdorkas.blogspot.gr/2012/05/blog-post_19.html

Η ταπείνωση του αββά Πινούφριου

<https://iliaxtida.wordpress.com/2014/03/26/%CE%AF-%CE%AC-%CE%AF-2/>

Ο άγιος Αχμέτ

<http://www.saint.gr/870/saint.aspx>

Άγιος Νικόλαος Πλανάς

<https://paraklisi.blogspot.gr/2016/03/blog-post.html>

Τριπλή φωτογραφία με τον Αγ. Νικόλαο Πλανά

http://logia-tou-aera.blogspot.gr/2015_07_19_archive.html

Μωάμεθ

<http://booksjournal.gr/slideshow/item/1097>

Παπα-Στρατής

<http://www.protothema.gr/greece/article/505564/lesvos-efuge-o-papa-stratis-o-kalos-samareitis-tis-elladas/>

Παπα-Στρατής (σκίτσο)

<http://www.topontiki.gr/article/141345/o-papa-stratis-kai-o-ailan-synantithikan-s-ena-skitso-photo>

Όσκαρ Ρομέρο

<https://bhubesi.blogspot.gr/2015/05/fr-gustavo-gutierrez-on-blessed-oscar.html>

Ο Μάρτιν Λούθερ Κίνγκ στην ιστορική ομιλία του

https://youtu.be/lZpJRn_Ff8U

Ο Μάρτιν Λούθερ Κίνγκ και ο αρχιεπίσκοπος Ιάκωβος

<http://news.in.gr/features/article/?aid=1231390436>

Γκάντι

<http://www.awakengr.com/40-frasis-tou-machatma-gkanti-symvolo-ke-orosimo-tis-filosofikis-dianoisis-tou-20ou-eona/>

Ο Θεός δημιουργεί τον Αδάμ

www.ekto1969.blogspot.com

Τετραευάγγελο 12ου αι.

www.byzantinemuseum.gr

Γιγαντόβιβλος

www.metmuseum.org

Μικροβιβλίο

www.library.osu.edu

Πορφυρός κώδικας

www.diakonhema.gr

Η δημιουργία του Αδάμ, ψηφιδωτό Υλικό ΙΕΠ

Σπίνος

www.xeimwniatikiliakada.wordpress.com

Ο Δίκαιος Δαβίδ

www.wikimedia.org

Ο Καλός Ποιμήν

www.kalospoimhn.gr

Ελαφάκι

www.inspiremykids.com

Ησαΐας

www.saint.gr

Το ιερό Κοράνιο

Υλικό ΙΕΠ

**Μικρογραφία σε περσικό χειρό-
γραφο**

Υλικό ΙΕΠ

**Μικρογραφία σε τουρκικό χει-
ρόγραφο**

www.tes.fr

**Οι μουσουλμάνοι διαβάζουν το
Κοράνιο**

Υλικό ΙΕΠ

Το αρχαιότερο Κοράνιο

www.in.gr

Πάπυροι Τανάκχ

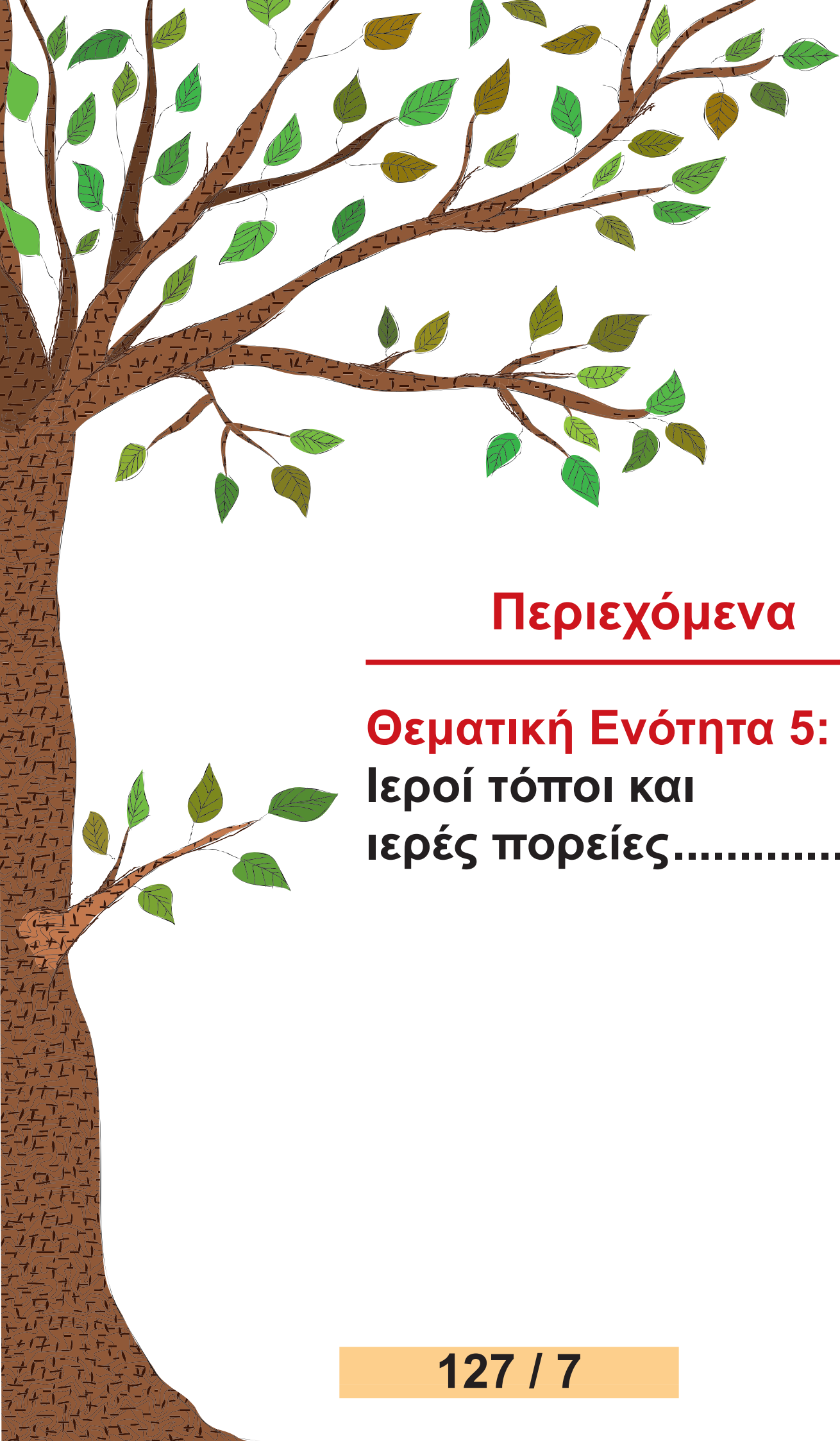
www.scrolls4all.org

Γραφέας ελέγχει την Τορά

www.faihtnotblind.com

Ραββίνος διαβάζει την Τορά

www.wikivisually.org

Περιεχόμενα

Θεματική Ενότητα 5:
Ιεροί τόποι και
ιερές πορείες..... 5

Βάσει του ν. 3966/2011 τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου, του Λυκείου, των ΕΠΑ.Λ. και των ΕΠΑ.Σ. τυπώνονται από το ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν στη δεξιά κάτω γωνία του εμπροσθόφυλλου ένδειξη «ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ ΜΕ ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ». Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δεν φέρει την παραπάνω ένδειξη θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946,108, Α').

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων / ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ.